Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزى

1991 ЙИЛ 18 ЯНВАРЬ ПАЙШАНБА
№ 13
ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ 1411 ЙИЛ РАЖАБ, 3-КУН
ШАМСИЙ 1369 ЙИЛ ЖАДИЙ 31-КУН

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган

НАРХИ ОБУНАЧИГА 7 ТИЙИН, СОТУВДА 10 ТИЙИН

СССР ПРЕЗИДЕНТИНИНГ БАЁНОТИ

СССР Президенти М. С. Горбачев 17 январь куни Марказий телевидение орқали баёнот берди:

Ўртоқлар!

Бугун кечаси Форс кўрфази минтақасида уруш бошланди. Америка қуролли кучлари Буюк Британия, Саудия Арабистони ва бошқа давлатлар қўшинларининг қисмлари билан биргаликда Ироқнинг ҳарбий ва баъзи саноат иншоотларига, Ироқ қуролли кучларининг истеҳкомларига зарбалар урди.

Ироқ раҳбарияти жаҳон ҳамжамиятининг талабларини бажаришдан ва ўз қўшинларини Қувайтдан олиб чиқиб кетишдан бош тортганлиги оқибатида воқеа мана шундай фожиали тус олди.

Ироқнинг тажовузи бошланган пайтданоқ Совет Иттифоқи қалтис халқаро можарони тинч йўл билан ҳал этиш учун ўзига боғлиқ бўлган ҳамма ишни қилди. Энг сўнгги дақиқаларгача биз урушнинг олдини олиш, Қувайт мустақиллигини сиёсий воситалар билан тиклаш мақсадида зўр бериб куч-ғайрат сарфладик.

Уруш ҳаракатлари бошланишидан тахминан бир соат аввал мен Америка Қўшма Штатларининг давлат котиби Бейкердан қабул этилган қарор ҳақида хабар эшитишим биланоқ дарҳол АҚШ Президенти Бушга мурожаат қилиб, Саддам Хусайн билан бевосита алоқа ўрнатиб, унинг Қувайтдан қўшинларни олиб чиқиб кетишини дарҳол эълон қилишига эришиш учун қўшимча тадбирлар кўришни таклиф этдим.

Айни вақтда мен Бағдоддаги элчимизга Ироқ Президенти билан алоқа боғлаб, менинг Жорж Бушга қилган мурожаатимни хабар қилиш ҳақида кўрсатма бердим, Ироқ халқининг ўз манфаатлари, минтақадаги тинчлик манфаатлари йўлида Қувайтдан кетишини айтиши зарурлигини таъкидладим. Шундай қилиш урушни тўхтатишга ва Ироқни оғир талофотлар ва вайронгарчиликлардан сақлаб қолишга имкон берган бўлур эди. Саддам Хусайн ўз халқининг ва жаҳон ҳамжамиятининг олий манфаатларига амал қилиб, ана шу бирдан-бир нажотбахш қадамни қўяди, деган умидни билдирдим.

Шу туннинг ўзида биз бир қанча нуфузли мамлакатларнинг, шу жумладан Франция, Хитой, Буюк Британия, Германия, Италия, Ҳиндистоннинг раҳбарларига. кўпчилик араб давлатларининг бошлиқларига мурожаат этиб, можаронинг хатарли равишда кучайиб кетишига йўл қўймаслик учун уни тўхтатиш мақсадида биргаликда ва баб-баравар чора-тадбирлар кўришга чақирдик.

Кўп сонли қўшинлар ва замонавий ҳарбий техника иштирокидаги уруш араб халқлари учун, Америка халқи учун, бутун халқаро вазият учун нақадар оғир оқибатларга олиб боришини англаб, биз ҳарбий тўқнашувга йўл қўймасликка муваффақ бўлинмагани хусусида чуқур таассуф билдирамиз. Аммо такрор айтаманки, биз можарони ноҳарбий воситалар билан бартараф этиш учун ақл бовар қилган ҳамма чораларни кўрдик.

Шуни маълум қилмоқчиман: ҳозир Ироқда турган совет кишиларидан ҳеч ким жабрланмаган.

Мамлакат раҳбарияти бошқа мамлакатлар билан, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти билан баҳамжиҳат ҳаракат қилиб, урушни тезроқ тўхтатиш ва тинчликни тиклаш учун ҳамма чора-тадбирларни кўришига совет халқининг ишончи комил бўлаверсин.

СЕССИЯНИНГ ЯКУНЛОВЧИ КУНИ

СССР Олий Кенгаши аъзолари 16 январь куни эрталаб Кремлда ишни Литва ва Тоғли Қорабоғ мухтор вилоятидаги ташвишли хабарларни муҳокама қилишдан бошладилар. Мажлисда яна бир мавзу янгради, унга қизиқиш Кремль деворларидан олисларда ҳам жуда катта, бу нарх белгилаш ва нарх сиёсати мавзусидир. Депутатлар СССР Нарх давлат комитети раиси В. К. Сенчаговнинг ҳукуматнинг шу соҳадаги фаолияти тўғрисидаги ахборотини маълумот учун қабул қилдилар.

ССР Иттифоқини сақлаб қолиш тўғрисида Умумиттифоқ референдумини ўтказиш тўғрисидаги қарор лойиҳасининг муҳокамаси ўткир баҳсларга сабаб бўлди. Олий Кенгаш аъзолари референдумга қўйиладиган масаланинг баёни хусусида ҳам, уни ўтказиш муддати хусусида ҳам бир қанча муҳим мулоҳазаларни айтдилар. Парламент қабул қилган қарорга мувофиқ референдум шу йил 17 мартда ўтказилади. Унинг натижалари ҳар бир жумҳуриятда овоз беришни алоҳида-алоҳида ҳисобга олиб, ССР Иттифоқи бўйича чиқарилади.

Кечки мажлисда депутатлар яна Литвадаги вазиятга мурожаат қилдилар. Белоруссия ССР Олий Кенгашининг раиси Н. И. Дементейга сўз берилади. У Федерация кенгаши ҳамда СССР Олий Кенгаши Миллатлар Кенгаши делегацияси таркибида 13—15 январь кунлари жумҳуриятда бўлган эди. Н. И. Дементейнинг гапларига қараганда, делегация Литва Олий Кенгаши билан Вильнюс гарнизони қўмондонлиги ўртасида алоқа ўрнатиш тўғрисида аҳдномага эришган. Шаҳарда жамоат тартибини сақлаш, ахборот айирбошлаш юзасидан мунтазам алоқа ўрнатишга доир ўзаро мажбуриятлар аниқлаб олинган.

Марказий телевидениенинг позицияси тўғрисида бошланган баҳслар умуман оммавий ахборот воситаларининг холислиги ҳақидаги баҳсларга айланди. Унга СССР Президенти М. С. Горбачев ҳам қўшилди. У парламент ахборотни холис эшиттириш нуқтаи назаридан оммавий ахборот воситаларини назорат қилиши тўғрисида депутатлар айтган фикрни қўллаб-қувватлади.

Парламент аъзолари мамлакатда юз бераётган воқеаларни матбуотда, радио ва телевидение орқали холисона ёритиш чора-тадбирларини ишлаб чиқишни СССР Олий Кенгаши Президиумига ва СССР Олий Кенгаши ошкоралик, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва мурожаатлари комитетига топшириш тўғрисида қарор қабул қилдилар.

А. И. Лукьяновнинг парламент ишида 4 ҳафта танаффус эълон қилиш ва у сессияни тахминан 18 февралда очиш тўғрисидаги таклифи қабул қилинди. Ҳар қандай масала юзасидан, шу жумладан Форс кўрфазидаги воқеалар юзасидан Олий Кенгашни шошилинч равишда тўплаш лозим бўлиб қолса, бунинг учун икки кун кифоя қилади.

Олий Кенгаш сессияси «сермаҳсул» бўлди: 15 та ғоят муҳим қонун қабул қилинди, тўртта қонун дастлабки тарзда қабул этилди, 70 га яқин қарор, режа ва бюджет қабул қилинди.

(ТАСС).

Меҳнатнинг таги роҳат, дейишади. Бу нақл гўё Гулсара Жумаевага атаб айтилгандек. У бундан 30 йил муқаддам Самарқанддаги «Хотин-қизлар меҳнати» бадиий буюмлар тўқиш фабрикасининг каштачилик цехига ишга келганди. Ўтган даврда у ўзининг саъй-ҳаракати туфайли жамоада обрў-эътибор қозонди, қарийб 35 нафар шогирд тайёрлади. Айни кунларда ҳам опа режани 180—200 фоиз уддалаб, ҳамкасбларига ўрнак бўлмоқда.

Абдураҳим ХАЛИЛ олган сурат.

17 январда келган

ХАТЛАРДА ЭЛ ОВОЗИ

СУСТКАШЛИК

Биз Йўлдош Эргашев, Муҳаммадамин Раҳимов, Мирфозил Саидов, Ботир Салимов касалхонада ётган дўстимиздан хабар олиш учун пойтахтимиздаги 21-йўналиш бўйича қатнайдиган автобусга чиқдик. Кетар эканмиз, давлат тили тўғрисидаги қонуннинг суст амалга оширилаётганлигига яна бир бор гувоҳ бўлдик. Негаки, йўл-йўлакай йирик ҳарфлар билан ёзилган Гоголь, Жуковский, Фигельский, Горький, Ново-Ульяновск, Боткин, Пушкин, Циолковский, Горский, Генерал Петров, Дибенко, Фонтанная, Иркутск, Хабаровск, Испаи, Сельмаш, Лисунов кўчалари илгари қандай бўлса, ҳозир ҳам худди шундай номланганини кўриб ўйга толдик. Тошкентдек катта шаҳри азимда бундай кўчалар ҳали-ҳануз сон-саноқсиз. Қонунга изчил риоя этилмас экан, унинг нуфузига путур етишини халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши, унинг ижроқўми, шаҳардаги райижроқўмларнинг раҳбарлари билишмайдими?

Йўловчилар ҳасратини оққа кўчирувчи С. САЙДУЛЛАЕВ.

МУТАСАДДИЛАР НИМА ДЕЙИШАРКИН?

Ҳар куни эрталаб радио орқали «Халқ сўзи» рўзномаси материалларининг шарҳини эшитамиз, қизиқарли мавзуларда ёзилган мақолаларни ўқиш истаги туғилади. Шунинг учун уйдан чиқибоқ киоск томон йўл оламиз. Рост-да, эшитган бошқа, ўз кўзинг билан кўрган бошқа. Гап шундаки, Самарқанд шаҳридаги рўзнома дўконларида «Халқ сўзи»ни умуман топиб бўлмаяпти. Бизнингча, бу фикрни ҳар бир муштарий тасдиқлайди. Яқинда Тошкент шаҳрига йўлимиз тушганда пойтахтдаги аҳвол бундан ҳам ёмонлигини сездик. Самарқандлик обуначилар унинг сонларини ҳар куни ўз вақтида олишларида ҳам узилишлар бўлиб турибди. Рўзнома халқ учун чиқарилса-ю халқ уни топиб ўқиёлмаса, бу қанақа сиёсату, қанақа хизмат эканлигидан доғдамиз.

Р. ШОДИЕВ,
Ш. ТОШҚУВВАТОВ,

Алишер Навоий номли Самарқанд давлат дорилфунуни доцентлари.

ДАРОМАД ЯХШИ БЎЛДИ

Избоскан районидаги «Октябрь 50 йиллиги» давлат хўжалиги 5-бўлими пахтакорлари ҳар йилгидан кўп даромад оладиган бўлдилар. Ҳисоб-китобларга кўра, пахтадан тушадигани 2.261.900 сўмни ташкил қилмоқда. Бу ўтган йилгидан 635.300 сўм кўп.

Бўлим деҳқонлари ўтган йили 474 гектар майдонда 2.318 тонна ўрнига 2451,5 тонна пахта етиштиришди. Ҳосилнинг 70 фоизи терим машиналари ёрдамида йиғиб олинди. Бекмурод Ҳолмуродов, Хосият Умрзоқова, Нўъмонжон Шаробиддинов сингари тажрибали бригада бошлиқлари пахтани юқори навларга сотишди.

Мавсумда энг юқори кўрсаткичга эришган бригада, механик-ҳайдовчи ва теримчилар мукофотлар билан рағбатлантирилиб борилди. Илғор механик-ҳайдовчилар Ҳусанбой Қўчқоров, Каримжон Қўчқоровга «Москвич» машинаси топширилди.

Пахтакорларга йил бўйи ишлаган ҳақларининг бир сўмига қўшимча бир сўмдан ҳақ тўлаш кутилмоқда.

Муроджон ТЎХТАНАЗАРОВ,
ТошДУ журналистика факультетининг талабаси.

ТОҚАЙ САРСОН БЎЛАМИЗ?

Биз Бағдод районидаги «Победа» жамоа хўжалиги ҳудудида истиқомат қиламиз. Қишлоғимизга табиий газ келганига уч йил бўлаяпти. Зангори олов ўтган хонадонлар фақат баҳор, куз ойларида исийди, холос. Қишда эса аҳвол чатоқ. Иложсизликдан печка, сандал қуриб ўтирамиз. Аслида эса ҳар бир хонадон камида 1,5 минг сўмдан пул сарфлаб газ туширган. Ойлик ҳақни ўз вақтида тўласак, нега бундай бўлаяпти?

Биз идорама-идора югуравериб чарчадик. Район газлаштириш идораси бошлиғи Мажид Саидовнинг айтишича, ўтказилган қувур ингичка эмиш, ўзга чиқиб алмаштирилсагина аҳвол ўнгланаркан. Ўйлаб қоламиз: нега бу тўғрида аввалроқ ўйлашмадийкин? Иш режалаштирилаётган вақтда уларнинг кўзлари қаёқда эди?

Қишлоғимизда табиий газ ўтмаган хонадонлар анчагина. Уларнинг ҳоли не кечади? Наҳотки шошма-шошарлик билан, «Мендан кетгунча, эгасига етгунча» қабилида бажарилган ишга қишлоқ аҳли айбдор?

Р. АЛИЖОНОВ,
У. СОЛИЕВ ва
бошқалар (Жами 23 имзо).

КОМПЬЮТЕР ИМТИҲОН ОЛАДИ

Каттақўрғондаги Акмал Икромов номли муаллимлар тайёрлаш билим юртида замонавий техника асбоблари билан жиҳозланган хоналарда ўқув машғулотлари олиб борилмоқда. Билимгоҳнинг техник воситалар ҳамда ҳисоблаш асбоблари бўйича ўқитувчиси Олимжон Эшмуродовнинг ташаббуси билан яқинда «Осиё» номли 45 минг сўмлик компьютер сотиб олинди.

— Компьютерлар келажакда ҳар бир хонадонга кириб бориши керак, — дейди Олимжон. — Биз ҳам Америко, Фарангистон каби ҳисоблаш техникасини фан сифатида биринчи синфдан бошлаб ўқитишни йўлга қўйишимиз учун малакали мутахассислар даркор. Афсуски, ҳозир ўрта мактабни битириб бу ерга ўқишга келаётган ёшларнинг аксарияти компьютерларни кўрмаган.

Бу илм даргоҳида энди имтиҳонларни компьютер олади.

Ф. АБДУЛЛАЕВА.

МУҲТОЖЛАРГА ЁРДАМ

«Бирники минггга, мингники туманга». Бу ҳикматни зукко халқимиз хўп топиб айтган-да. Халқ депутатлари Наманган вилоят Кенгаши раёсати қошида «Моддий ёрдам жамғармаси» тузиш ҳақида гап борганда ўша ҳикмат ёдга тушди.

Мамлакат, жумҳурият бюджети оғир аҳволда турганда бундай тўхтамга келиниши жуда соз бўлди. Негаки, боқувчисини йўқотган норасидалар, ёлғиз чол-кампирлар, кўп болали оналар, ногиронлар — қўйингки, кам таъминланган кишиларга худди шу ерда ёрдам пули улашилмоқда.

Ҳозиргача 1.823 оилага 311 минг сўмлик мадад берилди. Жамғарма ҳисобида пул кўпайиб бормоқда. Уни шаҳару район ижроқўмлари, жамоа ва давлат хўжаликлари, корхоналар, ташкилотлар, алоҳида кишилар юбормоқдалар.

Раҳимжон ТУРДИАЛИ ўғли.

Тунги бедорлик

УРУШ БЎЛМАЙДИ ДЕБ, УРУШ БЎЛДИ-Я

1941 йилги уруш бошланганида беш ёшда эдим, кеча тунда Америко самолётлари Қувайту Ироқ осмонига қушлар галасидек ёпирилиб кўтарилганида, ажал ракеталари саноқсиз учганида, эллик бешга қадам қўйдим. Орадан ярим аср ўтибдики, демак, фикр билдиришга ҳаққим ҳам, ҳуқуқим ҳам бор.

Биз яшаб турган оламни инсониятнинг умумий хонадони деймиз. Бунга қўшилса бўлади. Лекин у мамлакатлардан, давлатлардан, миллатлару элатлардан ташкил топганки, ҳар бирининг мустақиллиги, тенглиги, дахлсизлиги таъминланмоғи шарт. Олти ойдан буён дунё ғулғула — Ироқ билан Қувайт ўртасидаги можаро одамзотнинг шусиз ҳам дардли бошига чиққан чипқон бўлди. Икки араб давлатини муxолифлик, зиддият, рақобат қуллигига тушибди, бири иккинчисини, айтайлик, каттаси кичигини маҳв этиш мақсадида фотиҳликни ихтиёр қилибди, улардан узоқ-узоқларда жойлашган, ҳарбу зарби билан етти иқлимга аршн аълодан туриб зўрлигини кўрсатаётган Қўшма Штатларнинг аралашувига қандай қарасак бўлади? Бухоролик кўни-қўшни жанжаллашиб қолганида самарқандликнинг тумшуқ суқишини бир ўйланг-а, ақлга сиғадиган гапми? Тўғри, Америконинг ҳадсиз-ҳисобсиз автомобиллари-ю ҳарбий силсиласи Қувайт нефти туфайли ҳайқираётгани ва бу ҳайқириқ сув-текин тушаётгани ҳаммага маълум. Лекин бунинг учун зўравонликка таяниш, шерик давлатларни ярим соат ё бир соат ичида тил учида хабардор қилиб, араб дунёсининг авра-астарини ағдариш демократия «ватани», «ҳур фикрлилар» ҳукмдори Жорж Буш жанобларига зарур эканда?! Ўйлайверсанг, тилинг қичийди! муштдеккина Исроилни тишидан тирноғигача қуроллантириб, хазинаси ҳисобидан таъминлаб, икки гапнинг бирида ёнини олиб, бунинг аксинча — фаластинлик жабрдийдаларни сионизм уясининг алангочланган тиғи остида қолдириш мумкин экан-у араблар ўз жанжалларини ўзлари бостиришга ҳақсиз эмишлар-да! Шахсан мен беш асрдан зиёдроқ тарихий давр мобайнида усмоний турклар зулми остида эзилган ироқликлар ва қувайтликлар келиб-келиб, XX асрнинг охирида океан ортидан узатилган жаллод қўли билан ўлдирилаётганликларига қаршиман. ..1 йилнинг июнида Буюк Британия Қувайт ерларига даъвогар Ироқни «жиловлаш» ниятида қувайтликлар устига қўшин тортганини ва ўз лашкарини БМТ Хавфсизлик Кенгаши талаби билан 1962 йилда олиб чиқиб кетганини унутганимиз йўқ. Айтмоқчиманки, Ғарбдаги кучлилар Қувайт атрофида ўралашиб қолганликлари, унинг астойдил «ҳимоя»чисига айланганликларини тасодиф деб бўлмайди.

Кеча, ҳазилакам эмас, чинакам уруш, ҳақиқий қирғинбарот бошланиб кетгандан сўнг, БМТ Бош котиби Перес де Куэльяр «АҚШ уруш ҳаракатларини бошлаб чакки қилибди» деганида, ёқамни ушладим. Ахир давлатлар ўртасида тинчлигу тотувликни, келишмовчиларни яраштиришни таъминлаши шарт ҳисобланган нуфузли халқаро ташкилот, қўйилган шартлар бажарилмаган тақдирда 15 январь куни ҳарбий куч ишлатишга фатво бергани, бугун эса таъзия изҳор этаётгани ақлга сиғмайди. Яна бир ҳақиқатни таъкидлаб ўтай: Америко Қўшма Штатлари қачондан буён БМТнинг амру фармонини, хоҳишу иродасини тилла суви билан битиб, қўлини кўксига қўйиб бажарадиган бўлди ўзи? Эсимни танибманки, АҚШ Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг ҳам, Хавфсизлик Кенгашининг ҳам қарорларини сариқ чақага олмай келади. Манфаатдорлик устун қўйилганда ҳар қандай ўйинга тушиш мумкин деганлари шу. Хуллас, тузилганидан буён биринчи маротаба БМТ деганимиз урушга фатво бергани унинг тарихида қора ҳарфлар билан ёзилиб қолажак.

Башарият пайдо бўлибдики, кучли кучсизни енгиб, очнинг ҳақини тўқ еб, катта кичикка дағдаға қилиб, найрангбозликлар ишлатиб келган. Лекин бизнинг ўтакетган даражада ривож топган, қудратини жисмига сиғдиролмаётган, шу сабабли гоҳ у, гоҳ бу давлатга ҳужум уюштирилаётган давримизда бутун-бутун қитъаларга, мамлакатларга ҳукмронликни даъво этиб чиқиш, юмшоққина айтганда, инсофдан эмас. Ироқ Қувайт истилосида совет қуролини ишлатганлигидан уятда эдик, энди бу қурол мўлжалга урмаётганлигини ҳам кўрдик.

Не бўлса ҳам уруш бошланди. Ҳозирча уни жаҳон уруши дея олмаймиз, бироқ энг катта қирғинбаротлардан бири деийишимиз мумкин. Томирларида, жисмида ҳарбий кучу ҳукмронлик қони жўшиб турган Қўшма Штатлар қилғиликни қилиб қўйди: шаҳарлар вайронага айлантирилмоқда, асрий обидалар кули кўкка совурилмоқда, шоҳона саройлар ер юзидан супуриб ташланмоқда, ҳеч қандай гуноҳсиз одамлар қирилмоқдалар. Саудия Арабистони ҳозирги ҳокимларининг АҚШ билан муносабатлари нақадар мўътабарлигини билмадиму Ироққа ва Қувайтга қарши хорижий қўшинлар шу мамлакат сарҳадида жойлашганлиги ҳақиқатдирким, бунинг нечоғли жоиз ё ножоизлигини келажак кўрсатади. Ҳар ҳолда муқаддасу мукаррамаларга навбат-навбати билан ажал ракетаси келиб тушмаса яхшийди.

Биз миллатлар, мазҳаб, эътиқодлар тенглиги хусусида оғиз тўлдириб гапиравериамиз, хавф-хатарсиз яшайверайлик, аммо инсоф билан айтганда, инсон қони бешафқат тўкилаётганига бефарқ қараб оламизми? Аввал катта Ироқ кичик Қувайтга бостириб кирди, энди катта АҚШ кўзига чумолидай кўринган бу давлатлар бошида ёнғоқ чақмоқда. Босқинчиликка - ҳеч кимнинг, жумладан на Америконинг, на унга шерик тушганларнинг ҳақ-ҳуқуқи бор! Менинг фикрим шу ва ўз овозимни урушқоқларга қарши жўш урадиган қудратли тўлқинга жўр этишни истайман.

Жумҳуриятимда, она тупроғимда, аҳли хонадонимда тинчлик, тотувлик, меҳнату ижод равнақ топаётганидан бошим кўкларда, кўнглим хотиржам. Лекин буларнинг ҳаммаси татимайди. Негаки жаҳонда ғулғула, қон тўкилмоқда, одам ўлмоқда. Мен безовтаман, ташвишдаман...

А. МУХТОРОВ.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИ ҚЎМИТАЛАРИДА

● 15 январь куни Тошкентда Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Қурилиш, меъморчилик, уй-жой, коммунал хўжалиги ва ободонлаштириш масалалари қўмитасининг мажлиси бўлиб ўтди. Қўмита раиси А. Ҳабибуллаев олиб борган бу йиғинда қўмита ҳузуридаги уй-жой масалалари билан шуғулланувчи мутахассислар кенгаши ҳақидаги, қўмитанинг 1991 йилги иш режаси ҳамда жумҳурият монтаж ва махсус қурилиш ишлари вазири лавозимига номзод тўғрисидаги масалалар кўриб чиқилди. Унда уй-жой сиёсатини шакллантириш ва қонунчилик ҳужжатларига тавсияномалар ишлаб чиқиш мақсадида жамоатчилик асосида махсус кенгаш тузилди. Қўмитанинг ушбу йил режасига эса жумҳуриятимизнинг шаҳарсозлик ва архитектура бўйича қонун лойиҳасини ишлаб чиқиш, жойларда Ўзбекистон жумҳуриятининг уй-жой кодекси ва қонун актларини қўлланишини ташкил этиш ҳамда бошқа масалалар киритилди.

Мажлисда Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари П. Нўъмонов қатнашди.

● Жумҳурият Олий Кенгашининг Транспорт, йўл хўжалиги, алоқа ва информатика қўмитаси Ўзбекистон ССР автомобиль йўллари тўғрисидаги қонун лойиҳасини тайёрлашга киришди. Автомобиль транспорти ва йўл хўжалиги ёрдамчи қўмитасининг йиғилиши ана шу қонун лойиҳасини ишлаб чиқиш масаласига бағишланди. Тайёрлов қўмитасига жумҳуриятдаги йўл соҳасида танилган йирик олимлар, билимгоҳлар, лойиҳалаш институтлари мутахассислари жалб этилган. Қонун лойиҳасининг дастлабки нусхаси яқин кунларда қўмитада муҳокама қилинади.

● Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Ошкоралик қўмитаси ўзининг бу йилги режаларини белгилаб олди. Унда Оммавий ахборот воситалари ҳақидаги қонун лойиҳасини ниҳоясига етказиш, фуқароларнинг ариза ва мурожаатлари билан ишлаш хусусида қонун лойиҳасини тайёрлаш ва бошқа кўпгина масалалар кўзда тутилган. Ушбу режага мувофиқ жумҳурият телевидение ва радиоэшиттириш давлат қўмитаси фаолиятида ошкоралик қандай таъмин этилаётгани ўрганилаётир. Қўмитанинг навбатдаги мажлисида бу масала кўриб чиқилади

Қуйида эълон қилинаётган мақола муаллифи Уринбой Усмонов 1951 йилда Ленинободда таваллуд топган. 1973 йили Тошкент давлат дорилфунунининг журналистика факультетини тамомлаганидан сўнг «Ҳақиқати Ленинобод» рўзномасида ишлаб келган. Айни пайтда Ў. Усмонов «Халқ сўзи»нинг Ленинобод вилояти бўйича ўз мухбиридир.

Тарихий ҳақиқат

ХЎЖАНДНИНГ МАЪНОСИ ҚУЁШ ДЕМАКДИР

Самарқанд, Бухоро, Марв/ Урганч, Тошкент, Панжакент... Бу шаҳарлар қаторида асрлар давомида Хўжанд ҳам тилга олиб келинган. Фақат Шарқ ижодкорлари эмас, балки Ғарб адиблари, Мағриб ва Машриқ тарихчилари китобларида жаҳонга «дунё келинчаги» деб донғи кетган бу гўзал шаҳарнинг номи қайта-қайта таъкидланган. Сирдарё соҳилидаги ажиб хушманзара масканда бўлган Заҳириддин Муҳаммад Бобур «Бобурнома»да унинг таърифини келтирган: «Яна бир Хўжанддур, Андижондин ғарб сориға йигирма беш йиғоч йўлдур, қадим шаҳарлардиндур. Шайх Муслиҳиддин ва Хожа Камол Хўжандтиндурлар. Меваси фаровон ва бисёр яхши бўлур. Анори яхшиликка машҳурдир. Нечукким, «себи Самарқанд» дерлар ва «анори Хўжанд» дерлар. Вале бу тарихда Марғинон анори кўп ортуқдур. Қўрғони баланд ерда воқе бўлубтур. Сайхун суйи шимол жонибидин оқар. Қўрғондин дарё бир ўқ отими бўлғай. Қўрғони била дарёнинг шимол тарафида бир тоғ тушубтур. Мунуғил отлиқ, дерларким, бу тоғда фируза кони ва баъзи конлар топилур...»

Хўжанд ана шу тариқа етти иқлимга номи кетган шаҳар эди. Абу Маҳмуд Хўжандий каби машҳур олимлар, Камол Хўжандий сингари буюк шоирлар она шаҳарларининг номини жаҳон аро янада юксакка кўтаришганди. Ўрни келганда айтиб ўтайлик: ўзбек классик адабиётининг дастлабки дурдона намуналаридан бири — «Латофатнома»нинг муаллифи ҳам «дунё келинчаги»нинг фарзанди — Хўжандий эди. Чингиз истилосига қарши курашда Хўжанд ҳокими мислсиз жасорат кўрсатиб, она шаҳри сифатига яна бир хислат — қаҳрамонлик, ботирликни қўшди...

Лекин афсуски, Искандар Зулқарнайн, Чингизхондек жаҳонгирликка даъвогар истилочилардан тортиб, қанча-қанча майда босқинчилар даврида ҳар босқиндан, ер билан топташдан кейин яна қаддини тиклаган ва ўзининг чиройли номини сақлаб қола олган шаҳар номи бошқа бир замонда эмас, айни бизнинг замонда бир зарб билан ўзгартириб юборилди. Она номининг ўзгартирилишига чидаёлмаган юзлаб Хўжандийларнинг руҳи чирқираб қолаверди. Бу 1936 йилда содир бўлганди. Бунақа ўзгартиришнинг юзлаб гувоҳлари ҳали ҳаёт. Ана шулардан бири — Ҳожибобо Сотиболдиевнинг хотиралари вилоят рўзномасида эълон қилинди. Унинг ёзишича, 1935 йил февралида «Социализм» колхозининг раиси Жўра Бобокалонов Кремлнинг анжуманлар қасрида бўлиб ўтган зарбдор колхозчилар қурултойида сўзга чиқиб, Хўжанд атрофидаги туман колхозчилари шаҳар фирқа қўмитаси ходимлари билан кенгашиб маслаҳат қилиш учун 70—80 километр йўлни гоҳ уловда, гоҳ яёв босиб ўтишга мажбур бўлаётганликлари, шунинг учун туманни шаҳардан ажратиб Хўжанд шаҳрига жаҳон пролетариати доҳийси Ленин номи берилишини таклиф қилади. Кейинчалик Хўжанд тумани фирқа қўмитаси биринчи котиби этиб тайинланган Раҳматжон Ҳакимов бу таклифни қўллаб-қувватлайди. Душанбедан борган бир неча вакил, Ўзбекистон туманларидан борган бир неча киши айрим шаҳар ва туманларни ажратиш борасида чиқиш қилишади. Муаллифнинг эслашича, ана шу қурултойда И. В. Сталин ленинча миллий сиёсат ва коллективлаштириш ҳақида сўзлаган, Хўжандга Ленин номини бериш ҳақидаги таклиф устида тўхталиб, ҳамма шаҳарлар ҳам бу номга сазовор эмасликларини таъкидлаган. Сиз яна бир йил меҳнат қилинг, социалистик мусобақани йўлга қўйин, шаҳарларингизнинг Ленин номини олишга сазовор эканликларини амалда кўрсатинг. Ўшанда кўрамиз, дейди Сталин.

Ана шундан кейин колхозлар, корхоналарда йиғилишлар бўлиб ўтган ва уларнинг қатнашчилари шаҳар номини ўзгартиришга тарафдорлик қилишган. Биз ҳозир бундай йиғилишлар қандай уюштирилишини ва «халқ фикрини ифодалайдиган» тўрт-беш одам қандайин оташин нутқлар ирод этишларини яхши биламиз. Ўша 35—36-йилларда бундайин йиғилишлар онда-сонда бўлса, бизнинг яқин ўтмишимизда улар қўзиқориндек кўпайиб, одатий ҳолга айланиб қолди. Афсуски, «уюшқоқлик билан ўтадиган, омма фикрини ифодалайдиган» ясама йиғилишлардан ҳамон тўла қутулганимиз йўқ.

Мен қадимий Хўжанднинг номи Ленинобод деб ўзгартирилганидан кейин орадан ўн беш йил ўтгач дунёга келганман. Билмадим, ўшанда шаҳар номининг ўзгартирилишига хўжандликларнинг қанчаси рози бўлдийкин? Лекин бир нарсани аниқ биламан: ақлимни таниганимча атрофдаги одамлар — оиламизда ҳам, маҳалламизда ҳам, кўча-кўй, davраларда ҳам ҳеч ким «Ленинободга борасизми?», «Ўғлингиз Ленинободга ўқишга кирдими?» деб айтмасди, аксинча «Хўжанддан келин туширдик», «Хўжандда бодом гуллабди» қабилида гапиришарди. Бу — шаҳарнинг атрофида бўлаётган гаплар, ўзида эса аҳолининг янги номга кўникиши қанчалик қийин кечганини тасаввур этиш қийин эмас.

Хўжанд Ленинободга айланганидан сўнг орадан ярим асрдан кўпроқ вақт ўтгач, қадимий шаҳарнинг 2500 йиллиги нишонланди. Ўшанда биринчи марта хўжандликларнинг ярим асрдан буён юрагини ўртаб келаётган саволлар тилга кўчди: «Нега шаҳримиз номини ўзгартиришган?» Айниқса Ленинободга (Хўжандга эмас) — 2500 йил, дея қайта-қайта айтилган ва бу гап янги қурилган тўққиз қаватли бинога йирик-йирик ҳарфларда ёзиб қўйилганда шу пайтгача ҳайрат бармоғи борлигини унутиб қўйганлар ҳам уни беихтиёр тишлашди. Матбуотда шаҳарга ўзининг асл номини қайтариш ҳақидаги дастлабки мақолаларнинг босилиши очиқ ҳавода момоқалдироқ гулдурагандек бўлди. «Мана сизга қайта қуришнинг шарофати, ҳатто муқаддас Ленин номига ҳам тил теккизиш бошланди». Кошки бу гапни бир-икки киши айтган бўлса! У турли-туман давраларда, йиғинларда айтилди, мақола муаллифларига бир-биридан ғалати ёрлиқлар ёпиштирилди. Лекин ҳамма қийинчилик— ҳақ сўзнинг биринчи марта тилга чиқишида. Бундан сўнг уни тутиб қолиш қийин. Тиллардан тилларга кўчаверади. Шаҳар номини тиклаш тарафдорлари кўпайгандан кўпаяверди. Лекин уларга қарама-қарши бўлган кучлар ҳам тинч туришмади. Улар шаҳар номини тиклашга тиш-тирноқлари билан қарши чиққан ҳолда Ленин номини қалқон қилиб олишди. Гўё шаҳарнинг асл номи тикланса, Ленин пастга урилган бўлармиш... Афсуски, бундай ақидада турган кишиларнинг аксарияти Хўжандга кейинчалик кўчиб келган кишилар бўлсалар-да, улар орасида ерли аҳоли вакиллари ҳам бор эдилар. Бир гал ана шундай кишилардан бири менга савол бериб қолди: «Шаҳар номи ўзгариши билан дўконларда моллар кўпайиб қоладими, гўшт арзонлашадими?» Мен унинг бу сўзларини хотиржамлик билан эшитдим. Чунки маънавий бойликлар ҳақида ўйламайдиган, миллий ғурурдан маҳрум, «қорни тўқ, усти бут» бўлса, дўпписи осмонда юрадиган ҳамшаҳарларимиз йўқ эмаслигини биламан. Унинг кўзларига қараб туриб онасининг номини сўрадим. У айтди. Мен: «Онангизнинг номини мана бундай деб ўзгартиришса, рози бўлармидингиз», — дедим. У бир лаҳза ўтказмасдан қатъий «йўқ» деди ва негадир қизариб кетди.

Ҳа, ҳақиқий фарзанд учун она ҳамиша оналигича қолади. Буни қадимий шаҳарда ўтказилган умумий сўров ҳам кўрсатади. Овоз беришда қатнашган кишиларнинг 74 фоизга яқини шаҳарга асл номи қайтарилишини ёқлаб овоз берди. Энди Сирдарё соҳилидаги гўзал шаҳар яна — Қуёш шаҳри — Хўжанд деб аталади. Хўжандлик таниқли тарихчи олим, професор Назиржон Турсун Хўжанд Хаваржанддан келиб чиққанлиги, Хавар — қуёш, жанд — шаҳар деган маънони англатганлигини илмий жиҳатдан исботлаб берди.

Тожикистонда яна бир тарихий ҳақиқат тикланди. Бундан олдин Сталинобод, Кагановичобод, Микоянобод деб аталган маконларнинг асл номлари тикланганди. Энди Оржоникидзеобод (собиқ Янгибозор), Ленин (Кўктош) аҳолиси ҳам ўз юртларининг асл номлари ҳақида ўйлашмоқда. Калининобод, Ворошиловобод деган жойлар ҳали бор...

Хариталардан ўчирилган, лекин асл фарзандлари юрагидан ўчирилмаган шаҳар ўғил-қизлари энди хорижда бўлганларида «Мен Ленинободданман» дея мезбонни ўйлантириб қўйишмайди. Арабга боришса ҳам, Ажамга боришса ҳам «хўжандликман» дейишса бўлади. Энди Шайх Муслиҳиддин, Камол, Абдумаҳмуд, Темурмалик, Маҳастий, Тошхўжа Асирий, Нозил каби минглаб хўжандликларнинг руҳи шод бўлажак!

Уринбой УСМОН,
«Халқ сўзи»нинг ўз мухбири.

Наманган шаҳридаги кўҳна «Заркент» универсал магазини биносининг учинчи қавати тўлиқ таъмирлангач, 500 квадрат метр саҳнли ана шу савдо майдонига қўшимча бўлимларни жойлаштириш имкони яратилди. Ҳозир бу ердан катталар ва болалар учун пойафзал, трикотаж буюмлари ва кийим-кечак харид қилиш мумкин.

СУРАТДА: трикотаж буюмлари бўлимида.

А. КОВТУН олган сурат. (ЎзТАГ).

КОМБИНАТ ИШГА ТУШДИ

Мўйноқда саноат комбинати фойдаланишга топширилди. Бу ерда тикувчилик, гиламдўзлик, бинокорлик материаллари тайёрлайдиган ҳамда бўйра тўқийдиган цехлар иш бошлади. Қандолатчилик маҳсулотлари цехини очиш мўлжалланмоқда. Саноат комбинатида йиллик маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми икки миллион сўмликни ташкил этади. Қарийб тўрт юз киши ишга эга бўлди.

●

ГЕРМАНИЙ... ТАШЛАБ ЮБОРИЛМОҚДА

Қудратли идораларнинг ўзаро алоқа боғламаганлиги натижасида ниҳоятда қимматбаҳо германий моддаси чиқитга чиқариб юборилаяпти. Бу модда Ангрен кўмир конининг кўмир қатламлари таркибида мавжуд. Мавжуд технологияга кўра, бу моддани фақат кул таркибидан ажратиб олиш мумкин. «Ангренэнергоцветмет» ихтисослаштирилган корхонаси айни шу иш билан шуғулланиши лозим. Лекин худди шу жойда идоралараро бошбошдоқлик бошланади. Кўмирчилар кўмирни энергетикларга сотишади. Улар эса уни Ангрен ГРЭСида ёқиб, кулини ахлатга ташлашади. «Ангренэнергоцветмет» эса германийни Сахалиндан келтириладиган кўмир кулидан ажратиб олишга мажбур бўлаяпти.

(ЎзТАГ).

ҚИШЛОҚҚА ТАЪЗИМ

Хориж билан ҳамкорлик

Бўстонлиқ районидаги «Хўжакент» давлат хўжалиги қўйчилик соҳасида истиқбол йўлини топди.

— Чорвачилик, жумладан қўйчиликнинг аҳволи бизни жиддий ташвишга солаётган эди, — дейди хўжалик директори Акром Пратов. — Тармоқни қолоқликдан қутқариш ниятида бирлашган Олмония жумҳурияти қўйчиворлари билан шартнома туздик. Улар қўйларимизни жадал усулда боқишни йўлга қўядилар. Жониворлар энди икки йил боқилгандан сўнг эмас, балки бир йилнинг ўзида эллик килограмм тош босадиган бўлади. Бу — биринчиси, иккинчи янгилик — совлиқлардан икки йилда уч марта қўзи олинади.

Давлат хўжалигида қўй терисини ошлайдиган, жунни қайта ишлайдиган, қази тайёрлайдиган, ҳатто қўй қийини зичлаб маҳаллий ўғитга айлантирадиган кичик корхоналар бунёд этилади. Бу ишлар беш-олти йилга мўлжалланган бўлиб, 25 миллион сўм маблағ сарфланади.

— Ҳозир ҳар қўй 50, нари борса 60 сўм даромад келтиради, тўрт-беш йилдан кейин бу кўрсаткич 146 сўмга кўтарилади, — дейди А. Пратов. — Режаларни рўёбга чиқариш мақсадида олти кишини Москвага ўқишга жўнатмоқчимиз. Олмониялик мутахассислар айни пайтда яйловларимиз ҳолатини, қўйларимизнинг ирсий имкониятларини ўрганмоқдалар, таҳлил қилмоқдалар, бўлажак қурилишлар учун жой танламоқдалар.

Ҳамкорликдан келадиган фойда шартномалар ўртасида тенг бўлинади.

Т. СОБИТОВ.

ЯНГИЛИК ШАРҲИ

ХАЛҚАРО ТАЙЁРАГОҲ

Қадимий ва ҳамиша навқирон шаҳримизни халқаро саёҳатлар марказига айлантириш борасида яна бир катта одим ташланди. СССР Вазирлар Кенгаши қарорига биноан Самарқанд тайёргоҳига халқаро аэропорт мақоми берилди. Мамлакат Фуқаро авиацияси вазирлигида тегишли ҳужжатлар расмийлаштирилди. Айни кунларда лочинларимиз чет элга илк синов парвозига ҳозирлик кўрмоқдалар.

Мамлакатлараро парвозларни кенг йўлга қўйганимизга қадар бирталай муаммоларни ҳал этишимиз зарур. Чунончи, халқаро ҳаво йўлларига мўлжалланган «ТУ-154М» тайёраларини олишимиз, ҳисобимиздаги маблағларни бирмунча кўпайтиришимиз лозим. Бундан ташқари учувчиларимизни махсус тайёргарликдан ўтказиш, чет элликлар талабига мос хизмат турларини вужудга келтириш талаб этилади.

Биз қийинчиликлардан чўчимасдан, комил ишонч билан иш бошладик. Муаммоларни қадам-бақадам ҳал этамиз. Зеро, бу билан, аввало, жумҳуриятимизнинг халқаро алоқаларини кенгайтиришга ва шу асосда унинг иқтисодий ҳамда сиёсий мустақиллигини таъминлашга ҳисса қўшган бўламиз. Иккинчидан, Самарқанд шуҳратига шуҳрат қўшиш, унинг боқий обидалари кўрку жамолини бутун дунё аҳлига кўз-кўз қилишни истаймиз. Токи, халқаро туризмдан шаҳримиз ҳамёнига келадиган даромад йил сайин ошиб борсин ва бу Самарқандни янада обод, унинг умрини абадий қилишга хизмат этсин.

И. САЙДАҲМЕДОВ,
Самарқанд бирлашган авиаотряди командири, СССР халқ депутати.

Ҳар йўриқдан бир шингил

АВТОМОБИЛЛАР УЧУН БУЁҚ

Қўқондаги «Кимёгар» кооперативи автомобилларни бўяш учун мўлжалланган нитроэмаль ишлаб чиқаришни ўзлаштирди. Бу кооперативда атиги 12 киши ишлайди, лекин ана шу кичкина жамоа ҳозирнинг ўзидаёқ вилоятда бўёқнинг ўта тақчиллигига барҳам беришга муваффақ бўлди. Кооператорлар ўз маҳсулотларини хусусий шахсларга ҳам, давлат корхоналарига ҳам сотишмоқда. Яқинда «Кимёгар» Фарғона вилоятидаги муассасалар ва корхоналарга 80 тонна эмаль бўёқ сотди.

ҲИСОБИНИ ҚИЛСАНГ БАРАКАЛИ БЎЛАДИ

Ховос темирйўлчилари бу ҳақиқатни шиор қилиб олдилар. Барқарор даромад олиш учун бу ерда аҳолига кўрсатиладиган хизматлар соҳаси кенгайтирилди. Чунончи, аккумулятор цехида бу тақчил буюмни капитал ремонт қилиш йўлга қўйилди, тайёрлов цехида гаражлар ишлаб чиқариш ўзлаштирилди, механика-йиғув цехида енгил автомобилларни созлаш билан шуғулланилмоқда. Бу ерда ўз хизмат муддатини ўтаб бўлган вагонлардан ҳам фойдаланиш йўлини топишди. Унинг қисмларини одатдагидек ажратиш ва қайта эритишга жўнатиш ўрнига бу ерда темир тахталар, швеллерлар аҳолига ва кооперативларга сотила бошланди. Олинган даромад жамоани моддий рағбатлантириш ва ижтимоий-маданий-маиший соҳани ривожлантиришга сарфланмоқда.

ФИРМА ДЎКОНИ ОЧИЛДИ

Андижонда жумҳурият Бинокорлик материаллари саноати вазирлигининг «Комфорт» фирма дўкони очилди. Дўкон жойлашган кенг бино шарқ услубида бунёд этилган. Харидорларга таклиф этилаётган моллар ҳам хилма-хил. Булар ёғоч-тахта, цемент, шифер, пластмасса буюмлар, пардозлаш кошинлари, мармар, гранит, шунингдек чинни ва фаянсдан ишланган халқ истеъмоли моллариднр. «Комфорт»да сотиладиган моллар тўғрисида олдиндан қайғурилди. Дўкон қурилаётган вақтдаёқ унинг ходимлари Россия Федерациясидаги ўрмончилик саноати хўжаликлари билан тақчил бўлаётган ёғоч-тахта етказиб бериш тўғрисида шартномалар тузишди. Энди эса бу ерда ўз саноат базалари — ярим тайёр ва тайёр бинокорлик материаллари ишлаб чиқариш цехини барпо этишмоқда.

ҚЎШИМЧА ПУЛ ЗАРАР ҚИЛМАЙДИ

Фарғона аэропорти радиотехника хизмати ходимларининг иш ҳақига анчагина қўшимча пул тўлана бошланди. Улар асосий ишдан бўш вақтларида бузилиб қолган турли радио ва телеускуналарни, телефонларни тузатишмоқда. Вилоят марказидаги ташкилотлар ва корхоналар, хусусий шахслар уларнинг мижозларидир. Бажарилган иш учун олинаётган пул аэропорт кассасига тушаяпти. Кейин эса усталар ўз улушларини олишмоқда. Хуллас, бу иш аэропортга ҳам, унинг ходимларига ҳам, Фарғона аҳолисига ҳам фойда келтирмоқда.

БЎРДОҚИБОҚАР ШИРКАТЧИЛАР

Ангренда чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ва сотиш билан шуғулланувчи кооперативлар шаҳар ижроия комитетининг алоҳида ҳомийлигига сазовор бўлишди. Шаҳар маъмурларининг фикрича, тадбиркор одамлар кейинги вақтларда кескинлашиб кетган озиқ-овқат муаммосини ҳал этишлари мумкин. Шу йил бошларидаёқ бу ерда иккита кооператив — «Транзит» ва «Учқун» кооперативлари рўйхатга олинди. Улар қорамолларни бўрдоқига боқиш билан шуғулланади ва шу мақсадда каттагина қарз олиб, биноларни жиҳозлашга киришишди.

(ЎзТАГ).

Ўзбекистон ССР Алоқа вазирлиги диққатига

ТЕМИР ТЎСИҚ

Қўққисдан телефон ишламай қолди. Таъмирлаш бўлимига, бошқа жойларга қўнғироқ қилдим. Чигалнинг учи Тошкент марказий телефон-телеграф станцияси ҳузуридаги қарз бўлимида экан. Станция эшиги олдида бошлиқ В. Г. Будаговни учратдим. Айланавериб силлиқлашиб кетган парракли темир тўсиққа кўкрак тираб ичкарига кирдик.

— Шундан кейин мен ўзимни нохуш, таъбир жоиз бўлса, масхараланган бир алфозда ҳис этдим. Сиз ҳар куни шу темир тўсиққа кўкрак тираб кириб-чиққанда шундай туйғуни туймайсизми?

Бошлиқ бироз ўйланиб қолди. Сўнг зўр фикр кашф этган кишидай ажиб бир виқор билан деди:

— Биласизми, Ленин телефонни ҳокимият учун энг муҳим алоқа воситаси деб атаган. Биз бу сиёсий жабҳада ўта эҳтиёткорлик ва ҳушёрликни бўшаштирмаслигимиз лозим.

— Аксинча, Ленин Октябрь тўнтаришида радиони энг муҳим восита деб ҳисоблаган. Телефонни эгаллаганда бир неча жой, шахслар билан гаплашасиз, радиони қўлга киритганда бутун халққа, мамлакатга мурожаат қилиш мумкин. Бироқ жумҳурият радиоси биноси эшигида бундай темир тўсиқ йўқ. Ҳар куни юзлаб кишилар рухсат билан бемалол кириб-чиқадилар.

Бошлиқ сталинча қатағон ва турғунлик йиллари кўникмаси — темир тўсиқни ўзгартиришга журъатсизлигидан бир муддат саросимада қолди. У ёқ-бу ёққа аланглаб, кабинети деразаларидаги темир тўсиқларга тикилди.

— Мана кўринг, бизда азалдан шундай эҳтиёткорлик тартиби амал қилади. Буни ўзгартириш хавфсизликка зиён деб ўйлайман.

— Сиз нимани, қанақа нодир бойликни кимдан қўриқлайсиз? Станцияда қандай давлат сири бор? Бош амалдорларнинг телефон симини халқдан пинҳон тутишми? Бу ҳам эндиликда сир эмас. Ҳар бир меҳнаткаш, ҳатто, президентгача қўнғироқ қилиш ҳуқуқига эга. Ёки темир тўсиқларни ўзгартириш ҳақида юқоридан расмий кўрсатма кутаяпсизми?

Бошлиқ бир неча лаҳзалик сукутдан сўнг деди:

— Дарвоқе, мен чиндан ҳам бу ҳақда сира ўйламаган эканман.

Бошлиқнинг сўзларини тингларканман, кўз олдимда темир тўсиқлар ичра рамзий бошлиқ қиёфаси гавдаланди. Унинг креслоси тепасида темир чамбарак пайдо бўлиб, аста-секин бутун гавдасини ўраб олди. Гаплари ҳам темир тўсиқ орасидан бамисоли тушовланган сўзлар бўлиб оқсоқланиб чиқарди. Темир тўсиқлар ичра бир гала одамлар пайдо бўлиб, бошлиқ атрофини ўраб олдилар. Улар тўсиқни асло сезмас, тасаввур ҳам этмас, тўсиқ ичра ўзларини эркин ҳис қилар эдилар.

Мана, қарзга гаплашиш бўлимида бир тўда ходимлар телефон эгалари билан темирдай муомала қилишар, минг бор такрорланаверив сийқа ибораларга айланган сўзлар темир кукунидек ҳиссиз «сочиларди». «Бундан икки ой илгари уйингизга телефон қилиб, огоҳлантирганмиз», — дейди ходим. Телефон эгасининг бундан хабарсизлиги ҳақидаги сўзларини эса эшитишни ҳам истамайди. Даста-даста қоғозларни титкилаб излаб, 8 сўм қарз ва телефонни қайта улаш учун 2 сўм жарима — жами 10 сўмлик тўлов қоғозини унинг қўлига тутқазади. Бирига: «31 июлдан 26 июлгача 6 сўм 63 тийин» деб ёзилган. Ажабо, телефончиларнинг ҳисоб-китоби тескари амал қилар экан-да! Аввал ҳам бир марта телефон узилганда худди шунча сўм тўлаган эди. Бир неча телба-тескари рақамлар иншо этилган бундай қоғозларни ходимлар истаганча ёзиб тутқазаверишса, ўз гаплашувларини муфассал ҳисоблаб бормаган телефон эгаси нима ҳам дея оларди! Кўплаб хонадонларга улар ҳеч бир гаплашмаган шаҳарлар кўрсатилган тўлов қоғозлари юбориш станция фаолиятида одат тусига кирган. Масалан, 922363 рақам телефон эгаси бир неча марта шундай тўлов қоғозлари олганлигини, қалбакиларини махсус ариза ёзиб рад этгунча қанчадан-қанча вақт сарфлаганлигини айтди. Акс ҳолда телефонингиз бир имо билан шартта узиб қўйилади.

Телефон эгаси уч марта (2 бор оғзаки, бир марта шахсан ўз қўлига топширилган ёзма) огоҳлантирилгандан сўнг алоқа узиб қўйилади, дейилади СССР Алоқа вазирлигининг 1981 йилги қоидасида (62-модда). Қарз бўлими мутасаддилари М. Абдуллаева ва Н. Никифорова ушбуни ўз муддаоларига мувофиқлаштириб, қалбакилаштиришдан ҳам қайтмайдилар. Улар у ёки бу телефонни узишда заррача масъулият ҳис этмайдилар. Қаранг: Фарҳод Тошпўлатовнинг 974291 рақамли телефони 32 тийин учун 4 ой узиб қўйилган. Бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин. Станцияда бир ойда 500—600, бир йилда 6—7 минг телефон узилади. Бу, биринчидан, станциядаги нозик техникага зиён етказади. Иккинчидан, ҳар бир шахсий телефон кишиларнинг ижтимоий ҳаёти билан чамбарчас боғлиқки, уни узиш ижтимоий фаолиятга катта зарар етказиши билан бирга қанчадан-қанча одамларнинг вақтини талон-торож қилади, уларни маънавий-руҳий жабрлайди.

— Телефон станциясида катта қарз мавжуд, шу сабабли уларни тез-тез узиб қўйишга мажбурмиз, — дейди бошлиқ Будагов. Аввало шуни айтиш керакки, қарзга ишлаётган муассасада доимий амал қилувчи муайян даражадаги қарз ҳамиша мавжуд бўлади. Масалан, аҳолининг шаҳарлараро қарзга гаплашувидан станция бир йилда 1,5 миллион сўм даромад қилади. Шундан ўз муддатида тўланмаган қарз 60 минг сўмни ташкил этади. Бу — телефонларни орқа-олдига қарамай шошилинч узиб ташлайдиган ваҳимали сўзлар эмас, албатта. Иккинчидан, станция раҳбарлари қарзни ундиришнинг ингичка маданий усуллари (масалан, ашаддий қарздор шахсларни қарз бўлимига шахсан таклиф этиш, ишхонасига хат юбориш ёки уларнинг рўйхатларини тузиб бўлимда ошкор осиб қўйиш ва ҳоказо) ҳақида, умуман Иттифоқ вазирлиги қоидасини жумҳурият шароитига мувофиқлаштириб қайта тузиб чиқиш хусусида асло ўйламайдилар, эски сансалорлик услубидан воз кечишни сира истамайдилар. Станцияда телефонни узиб қўйиш чораси сифатида қарз меъёри ва муддати белгиланган эмас. Хуллас, қарз бўлимида телефонни узиш ўта қарздор шахслар учун жазо чораси бўлмай, балки умуман қарз ундириш воситасига айлантирилган. Бу қарздорларга таъсир этишнинг зўравонлик — миршаблик усулидир. Умуман олганда арзимаган қарз учун телефонни узиш ўта нодонлик, жаҳолат эмасми? Бундай чора-тадбир, билишимча, ҳеч бир хорижий мамлакатда амал қилмайди.

Юз бераётган англашилмовчилик ва можароларнинг келиб чиқишига яна бир сабаб тил билмаслик касофатидир. Станция фаолиятида жумҳурият давлат тили ҳақидаги қонун ижросининг нишонаси ҳам сезилмайди. Расмий иш юритиш, хонадонларга юбориладиган тўлов ва огоҳлантириш қоғозлари рус тилида, робот ҳам телефонда фақат русча «гапиради». Телефончи қизлар буюртма олиш ва уни ижро этишда рус тилида муомала қиладилар. Қарз бўлимидаги ходимларнинг бешдан тўрт қисми ўзбек тилида иш юритишни билмайдиганлардир.

Ўзбек тилининг жорий этилиши борасида жумҳурият Алоқа вазирлиги маҳкамасида ҳеч бир ижобий ўзгариш йўқ. Вазир Комилжон Раҳимов билан учрашиш учун маҳкама эшигидан тортиб, қаватларгача жорий этилган бир қанча тўсиқларни енгиб ўтиш керак. Унинг ёрдамчиси Абдулҳамид Маҳмудов ҳамма сўровларга олдиндан тайёр расмий жавобларни рўкач қилади. Айтишича, ўзбек тилини жорий этиш осон иш эмас, бунинг учун беш-олти йил пухта тайёргарлик кўриш лозим эмиш. Масалан: «энергия ток» сўзларининг ўзбекчасини қўллаш осонми? Бунинг учун аввало олий билимдон кадрлар тайёрлаш талаб этилади, — дейди Маҳмудов. Хуллас, жумҳурият Алоқа вазирлиги маҳкамасига, шунингдек, телефон станциясига ўзбек тили ҳамон бегона.

Бундай вазият станция раҳбарлари В. Г. Будагов ва Д. М. Абдуллаев руҳиятига жуда мувофиқдир. Шуни айтиш керакки, рус тилини билмаган кишилар улар билан тилмочсиз муомала қилолмайдилар. Ўринбосар Дониёр Абдуллаев ҳам ўзбек тилида қийналиб гаплашади. Бугина эмас, менда бош муҳандис биронта ҳам масалани мустақил ҳал эта олмайдиган, яъни ўз соҳасига доир муаммолар ҳақида ижодий фикрлай олмайдиган киши сифатида таассурот қолдирди. Станцияда соҳалар бўйича махсус муҳандислар мавжуд бўлганда бошлиқ ўринбосари — бош муҳандис нима билан шуғулланади? Балки унга ҳам бирор машғулот топиб берилгандир, албатта. Бироқ унинг вазифасини муҳандислик маълумотига эга бўлган бошлиқнинг ўзи бемалол бажара олади-ку? Шундай қилинганда бир катта вазифага сарф бўлаётган маблағ тежалиб, фаол ишлаётган муҳандислар ва бошқа ходимларни моддий рағбатлантириш мумкин бўлар эди.

Хуллас, телефон станцияси раҳбарлари, бинобарин, ходимлари расмий фаолияти, руҳияти ва онгига ўрнашган темир кўникма шу қадар мустаҳкамки, оддий кўрсатма, топшириқлар, ҳатто, ҳукумат қарорлари ҳам уни ўзгартиришга ожиз.

Очил ТОҒАЕВ.

Икром ОТАМУРОДОВ

ҚАДИМИЙ ДАРАХТ НОВДАЛАРИ

Қадимий дарахт — халқ.
Бақувват томири — Ватан.
Кўкакан бутун ботирлари,
ғурури баланд
баҳодирлари бўлган халқ.
Баҳодирларини куйлайдирган
шоирлари бўлган Ватан.

Азалдан шундай бир нақл келади. Ризқи тортиб бир элдан иккинчи элга йўли тушган одамдан салом-алик қилиб, ҳол-аҳвол билингандан кейин шоирингиз ким, ботирингиз ким, деб сўралар экан. Ўша мусофир агар шоири билан баҳодирини билиб, уларнинг номларини зикр этиб қувона олса, мезбон бўлиб турган манзилнинг одамлари уни ўз суҳбатларига лойиқ кўришаркан, бўлмаса гапни қисқа қилиб қўйишаркан. Бу — даврага муносиб эмассан, деган маънони англатаркан. Келакелмиш шоирлар халқнинг бўйбастини белгиласа, баҳодирлар юртнинг ор-номуси ҳисобланади. Халқнинг ғурури, қадрияти улар тимсолида намоён бўлади.

Шоирли юрт кўкраги баланд,
Ботирли эл қадди доим тик.
Шу иккиси азал-азалдан
Халқ номини этгандир буюк.

Халқнинг қаҳрамонлари вақт нуқтаи назаридан бир-биридан олис замонларда яшаган бўлсалар-да, уларни ҳамиша ягона мақсад даврдош қилади, ялакат фикр бирлаштиради.

Улар ўзлари мансуб бўлган қадимий дарахтнинг мустаҳкамлиги учун, унинг шох ташлаб яшнамоғи учун, қадр-қиммати учун ёғийга қарши мардона курашганлар. Элнинг ўмганини кўтарганлар. Халқнинг улуғлиги ҳам шунда.

Ўзбек халқи тарихидан маълумдирки, унинг шоирлари ва баҳодирлари кўп. Ҳатто бутун-бутун хонадонлари, сулолалари ушбу эзгуликка дахлдор. Ана шундай мўътабар адабий хонадонлардан бири, халқимизнинг атаган бахшиси — Муҳаммадқул Жомрот ўғли Пўлканнинг хонаи муборагидир. У адабий хонадондан бешта шоир етишди. Сулоланинг бошида Кўрғон достончилигининг забардаст вакили Пўлкан шоир туради. У етмишга яқин достон куйлаган. «Гўрўғлининг туғилиши», «Авазхон», «Мисқол пари», «Юнус пари» сингари достонлар шулар сирасидандир. Унинг айтим йўсинида анъанавий достонлар билан бирликда, тарихий, замонга тегишли достонлар ҳам, термалар ҳам салмоқли ўрин олган. Адабиётшуносликда кўпинча халқ оғзаки ижодининг ёзма адабиётга таъсири, ундан кўчиб ўтган маъно ва мазмунлар хусусида гапирилади. Ўз навбатида ёзма адабиётнинг халқ оғзаки ижодида ҳам фикрий янгиланишида, ҳам муайян воқеликка мурожаат этишида кўрсатган дахли хусусида ҳам тўхталинади. Ваҳоланки, бу жуда кенг фикр юритишга асос берадиган замирга молик. Пўлкан шоирнинг «Шайбонийхон» достони биргина мисол. Мазкур достоннинг юзага келишида ёзма адабиётда Шайбонийхон даври ва унга тегишли воқеалар ҳақида битилган Муҳаммад Солиҳнинг «Шайбонийнома», Биноийнинг «Шайбонийхон», Рўзбекхоннинг «Бухоро сафари» («Сафарномаи Бухоро») асарларининг таъсири шубҳасиз.

Ушбу сулолага мансуб адабий хонадоннинг иккинчи вакили Пўлканнинг ўғли — Умарқул Пўлкан ҳам сўз билан созни бирлаштирган бахши. Унинг қатор китобларга кирган достону термаларида отасидан мерос анъанавийликка ҳамоҳанг, ёнида кечаётган ҳодисотларга эшлик қўшилиб кетган. Худди шундай хусусият сулоланинг учинчи вакили, невара шоир — Амирқул Пўлканнинг «Пойга», «Булоқ», «Изҳор», «Оҳанг» каби китобларига кирган шеърларида. «Мангуликка сунқасд», «Отахонлар», «Шайтоннинг ўлими» сингари поэмаларида янаям равшанроқ шакл ҳосил этган. Амирқул Пўлканнинг қулоғига айтилган биринчи сўз шеър, дастлабки оҳанг дўмбира садоси бўлган. Унинг бешигини ҳам сўз саси ва дўмбира куйи тебратган. У ўзининг қисқа умрида халқимизнинг катта, бой оғзаки ижоди билан бугунги шеър йўлларини уйғунлаштиришга интилди. Амирқул Пўлкан шеърлари қадрдон кишинг билан монийна гаплашув тарзига ўхшайди. Маъноли ва қурч фикрли. Самимият одам кўнглининг чироғи. Амирқул Пўлкан айнан ана шу самимиятни қадрларди. Сўзни самимиятга қурарди. У самимиятдан нурланган ёруғликка интилиб ўтди.

Фақат яшаб эзгулик билан
Ҳар бир сўздан
излайман маъни.
Чунки жуда яхши кўраман
Самимият деган нарсани.

Бу шунчаки йўлига айтилган гап эмас. Унинг қалб тебраниши шундай эди. Қиёфасида доимо чуқур ўй ва хаёл ҳаракатланарди. Ёлғондан, турланиб туришдан, товламачиликдан, енгилтакликдан, тутуруқсизликдан ҳазар қиларди, нафратланарди.

Кўзимда ёруғлик ва намлар,
Қўрқаман ёлғондан-яшиқдан.
Сиз мени билмайсиз
одамлар,
Ахир, мен ошиқман.

Сулоланинг тўртинчи вакили чевара шоира — Саодат Пўлканова Тошкент давлат дорилфунуни ўзбек тили ва адабиёти куллиётининг толибаси. Унинг шеърларида ҳам достонларга хос кўламлилик, термаларга хос мусиқийлик ички бир сезимларда, ҳолатларда рангланиб бормоқда.

Сулоланинг энг кенжаси — Мақсуд Пўлканов мактабда, бешинчи синфда ўқийди. Унинг шеърларида муайян кўринишларни тасвирлаш ва улардан маъно чиқариш кайфияти сезилади.

Қадимда уламоси бўлган хонадон қутлуғ саналган. Биз ҳам шу урфга риоя қилайлик. Бешта шоир етиштирган табаррук хонадонни зиёратгоҳга айлантирайлик. Сулоланинг қадрига етайлик. Хатирчидами, Тошкентдами мазкур адабий хонадоннинг чироғини доимо нурлантирайлик. Туман тасарруфида яхши ният билан Пўлкан номида ташкил этилган музейнинг эшиклари боргану келганларга ҳамиша очиқ турсин. Кимдир бу савобни ўз ихтиёрига олса қанийди. Киночиларимизнинг ғурури қўзиб, кўнгилларида меҳр товланиб, бу адабий хонадоннинг шажараси тўғрисида биттагина кино яратишса, кўп хайрли иш бўларди-да. Чевара шоира Саодат Пўлканова бир шеърида «Йўлларимиз баҳорга туташ», деб ёзади. Келинг, ўша йўллар бизнинг кўнгилларимизга ҳам туташсин. Бу қадимий дарахтнинг эндигина барг чиқаришга шайланиб келаётган мўғжаси—

сўзлаган АРМОН,

интилган УМИД!

Муҳаммадқул ЖОМРОТ ўғли ПУЛКАН

ДЎМБИРАМ

Корсонинг залдори, қопқоғинг тутдан,
Мақтов билан чиқдинг қатағон журтдан,
Қутулмадим энди сендай наймитдан,
Тириоқинг опоти бўлган дўмбирам.
Чулдираб чиқасан файизли кеча,
Томошалар қилар бари бойбича,
Сан бўлгансан менга адрас кўрпача,
Жалоңғочда чопон бўлган дўмбирам.
Торингга тор тиқиб, торингни узиб,
Индамкай сўзларсан, сўйлагин қизиб,
Баъзилар кетмасин мажлисни бузиб,
Масиоп, Нўғай, Нежний Уралин кезиб,
Шаҳарни қидириб журган дўмбирам.
Куйинг келса Пўлкан сўзин ўйламас,
Райҳон гулда булбул сенга сўйламас,
Жориб жақсам бирор чойдиш қайнамас,
Сен сайрасанг, Пўлкан жонин қийнамас,
Сен бахшининг феъли бўлган дўмбирам.
Доно киши билиб сўзлар сўзини,
Ҳар бир инсон мард билади ўзини,
Куйишлар барганда сулув қизини,
Қўл ушлатиб соч сийпатган дўмбирам.

Умарқул ПУЛКАН ўғли

ЖИЗМОН БУЛОҒИ

Баҳор шамолидай шиарлаб ўйнаб,
Чўпон қиз ўт ёққан чойдушдай қайнаб,
Дилига ишқ тушган йигитдай сўйлаб,
Оқасан жўш уриб. Жизмон булоғи,
Оқ чашма, кўк чашма кўркам аллами,
Ўзинг табиатнинг бизга инъоми,
Ўзингга муносиб аталмиш номинг,
Жизмонсой булоғи, Жизмон булоғи.
Юлдуздай чароғон, ойнадай тиниқ,
Ёз чоғи муздайсан, қиш чоғи илиқ,
Болга айланасан боғимга келиб,
Жизмонсой булоғи, Жизмон булоғи.
Суҳбатда сўз очсам тарихинг узоқ,
Шифобахш сувингдан ичганман бироқ,
Яна ҳам бағрингга талпинар юрак,
Жизмонсой булоғи, Жизмон булоғи.
Тошларга урилиб, сутдай кўпириб,
Манзилга шошилган эрдай гупуриб,
Келинлар лаб тутар айран шопириб,
Жизмонсой булоғи, Жизмон булоғи.
Ёрим бўсасидай тотлисан, болсан,
Оқтовни юзига ой каби холсан,
Жўшқинлар сафида қаторда борсан,
Жизмонсой булоғи, Жизмон булоғи.

МАХТУМҚУЛИДАЙ

Созинг созлаб эл мадҳидан куйласанг,
Куйинг учсин фасли баҳор елидай.
Сўз гавҳарин терсанг маржон сингари,
Куйласанг куйлагин Махтумқулидай.
Замонам мулкидир сўзнинг аълоси,
Айтганларинг тоғдай бўлса маъноси,
Шеърият султони, кўрки, қалъаси,
Куйласанг куйлагин Махтумқулидай.
Тилдан-тилга кўчган шодлик — овоза,
Ҳар каломи булоқ сувидай тоза,
Сўз сеҳридан очган олтин дарвоза,
Куйласанг куйлагин Махтумқулидай.
Қашшоқ мазлумларга сарфлаб кучини,
Ҳажв қилиб бойлардан олган ўчини,
Туриман диёрининг учқур лочини,
Куйласанг куйлагин Махтумқулидай.
У кезган кўп юртни пойи пиёда,
Жабр кўрган, очлик кўрган зиёда,
Бахтни қўмсаб бахтсиз ўтган дунёда,
Куйласанг куйлагин Махтумқулидай.
Эй бахши, созни черт, эрийлик куйдан,
Оҳанглар чиройин келтиргин ойдан,
Барака кетмагай куй кирган уйдан,
Сен ёниб куйлагин Махтумқулидай.

Амирқул ПУЛКАН

ҲАҚИҚАТ

Ўзингдан ўзгага куниг қолмасин,
Бирозлар ҳолингга раҳм қилмасин,
Эзгулик масканин лашкар олмасин,
Ўша чоғ кўзларим тинар, Ҳақиқат!
Бахт истаб кимсалар беназо бўлса,
Камтарга эътибор нораво бўлса,
Мен даво дагани бедаво бўлса,
Ўша чоғ қанотим синар, Ҳақиқат!
Ҳарорат бағрига, ўзимни отсам
Ва лении муз кучиб, тўниб, совқотсам,
Разолат қошида тош бўлиб қотсам,
Кўзимга бир томчи инар, Ҳақиқат!
Ҳеч кимнинг армони пучга чиқмасин,
Ғурури, имкони пучга чиқмасин,
Ўзлиги, имони пучга чиқмасин,
Чорасиз юрагим ёнар, Ҳақиқат!
Ўзинг мақсудимсан, ўзинг дил оҳим,
Ўзинг савобимсан, ўзинг гуноҳим,
Сен менинг жонимсан, манинг паноҳим,
Сенсиз кимга куним қолар, Ҳақиқат!!

* * *

Менингдек суймаган ҳеч ким,
Менингдек куймаган ҳеч ким,
Нечун ман билмайин кечдим,
Бу дарёдир, бу дарёдир.
Бу дарёда на қирғоқ бор,
Бу дарёда на бир сарҳад.
Муҳаббат отли дарё бу,
Муҳаббат отли бир ҳикмат.
Чўкиб мен ушбу дарёга,
Тушунмай ушбу ҳикматни,
Оёғим тойилиб тошга
Йўқотдим илк муҳаббатни!
У дарё тубида ётган
Жавоҳирдир. Ажаб эрмас!
Уни мен ҳеч тополмасман,
Уни ҳеч ким топиб бермас!
Илож йўқ!
Топмадим тадбир,
Бу дарёга ўзим келдим.
Бошимга тушса на савдо,
Ўзим қилдим, ўзим қилдим!
Менингдек суймаган ҳеч ким,
Менингдек куймаган ҳеч ким...

Саодат ПУЛКАНОВА

ЎЗБЕК АЁЛИ

Дунё ташвишидан бир зум ҳолимас,
Булут қанотида учар хаёли.
Тонгдан нечга қадар ишлаб толимас,
Бардошли, тоқатли ўзбек аёли.
Гоҳо асирдаги ўғлини эслар,
Кўз олдига келар қадди, жамоли.
Келинтўй орзуси дилида саслар,
Меҳрибон, жафокаш ўзбек аёли.
Меҳр гўшасида тизилган севинч,
Қалбидан эсади орзу шамоли.
Кемтик умид билан кечаю кундуз
Тиниб-тинчимайди ўзбек аёли.
Она таърифингга сўзим етмайди,
Меҳр-муҳаббатнинг йўқдир поёни.
Ўзбекистон агар бир бешик бўлса,
Уни тебратувчи ўзбек аёли.

ҚИШЛОҚДОШЛАРИМ

Баҳордан кузгача тиниб-тинмаган,
Йиллар ўтиб дам олишни билмаган,
Келин бўлиб бир ёзилиб кулмаган,
Менинг қора кўзли қишлоқдошларим.
Тириклик ташвиши нари-беридан,
Ранг-рўйи сўлиган, баттар чўридан,
Боши чиқмай келар меҳнат зўридан,
Менинг қора кўзли қишлоқдошларим.
Ҳар бир хонадони серфарзанд, кўпчил,
Кундузи далада, тун уйда эпчил,
Бориш бозор айлаб эмаслар нафчил,
Менинг қора кўзли қишлоқдошларим.
Кийиниб-суйиниб юришга вақт йўқ,
Бола ташвишидан бўлак бир бахт йўқ,
Тахмонда тўйларга аталган тахт йўқ,
Менинг қора кўзли қишлоқдошларим.
Неларни сўйлайин энди ўзидан,
Дард томар гапирган ҳар бир сўзидан,
Тилагим бахт кўрсин ўғил-қизидан
Менинг қора кўзли қишлоқдошларим.

Мақсуд ПУЛКАН

ҚАЙТАМАН

Менинг дўстим Нурмамат
Бешинчида ўқийди.
Ўтган дарсни айтолмай
Баъзан ёлғон тўқийди.
Ҳар кун унга беш, ўн бор
Ўқиб кел деб айтаман.
Гапим сира қилмас кор,
Тузалмаса қайтаман.

ҚУЁНИМ

Қулоқлари дик бўлиб
Сакраб юрар қуёним.
Сабзи берсам ўзига
Яхши кўрар қуёним.

РУСТАМ

Рустам роса қизарди,
Бир мисолни ечолмай.
Тарлаб кетди доскада
Бешга бешни қўшолмай.

ЭЧКИ

Бизнинг эчки баланд тоғдан
Ўтлаб келар ўтини.
Шаҳри момо шифобахш деб
Соғиб ичар сутини.

ОЛМА

Сўраганда олма бердим
Узоққа,
Бирни обкеб берди
ола бузоққа.

ЯХШИЛИККА ЁМОНЛИК

Нор шошилиб мактабга
Ташлаб кетти қаламин,
Ручка берсам ёзгин деб
Мендан олди аламин.

ХЎРОЗ

Хўрозим бор, хўрозим,
Узун икки қаноти.
Ғут-ғут қилиб юришлик
Унинг асли санъати.
Товуқларнинг ёнидан
Бошқа жойга жилмайди.
Дон, сув берсам, атайлаб
Жўжаларин имлайди.
Ҳаммасига у бошчи,
Патларини тарайди.
Мен мактабдан келгунча
Бош-қош бўлиб қарайди.

Тошкент давлат тиббиёт институти клиникасида кичкинтойларнинг оғиз бўшлиғи аъзоларини турли касалликлардан асраш йўлида намунали ишлар олиб борилмоқда. Шифокорларни янгидан-янги изланишларга руҳлантиришда, инсон саломатлигини асрашдек эзгу мақсад йўлида сидқидилдан фаолият кўрсатишда болалар стоматологияси бўлимининг мудири Тошпўлат Сафаровнинг хизматлари катта бўлаётир.

СУРАТДА: тиббиёт фанлари доктори, профессор Т. Сафаров кичкинтойнинг нотекис ривожланган тишларини тўғрилаш тадбирларини аниқламоқда.

И. ШЕРВЕК олган сурат.

Эшитмадим деманглар!

«СИРЛИ ОЛАМ»ГА САЁҲАТ

Сиз, ҳурматли муштарий, рус тилида чоп этиладиган «Вокруг света», «Знание — сила», «Техника молодёжи» тарзидаги илмий-оммабоп, бадиий-саргузашт воқеа-ҳодисаларни муфассал ёритадиган жаридалар борлигини биласиз. Таассуфки, уларни ўқишга ҳар бир ўзбекнинг ҳам «тиши» ўтмасди. Ниҳоят, орзумиз ушалди — Ўзбекистон комсомоли Марказий Қўмитасининг ойномаси — «Сирли олам» дунё юзини кўрди.

Менинг қўлимда унинг босмахона бўёқлари ҳали қуриб улгурмаган биринчи сони. Уни аввалига шоша-пиша варақлайман, қизиқарли жойларига кўз югуртираман, кейин эса «уйда муфассал ўқирман» деган ниятда бир четга олиб қўяман.

...Мана энди уни мутолаа этаяпман. Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Қўмитасининг биринчи котиби Азиз Носиров жарида таҳририятига, ёшу кекса муштарийларга оқ фотиҳа берган. Мақоланинг қамрови кенглиги, мазмуни теранлиги, ҳажман ихчамлиги, ёзилишининг силлиқлиги бир пайтлар «катта»лар номидан уюштириладиган пандномалардан фарқ қилишидан қувондим.

Қани, ўқишда давом этайлик-чи. Мана сизга «Навоийнома». Халқ оғзаки ижодида, ўтмиш ёзма адабиётда, бугунги жонли сўзлашув тилида қатор афсонавий қушларнинг номлари учрайди. Бир қисми кўчма, рамзий маъно касб этган. Уларни тўғри тушуниш, ўрни келганда қўллаш учун даставвал ана шу қушлар ҳақида етарли маълумотга эга бўлиш лозим. Муаллиф — Носир Муҳаммад буюк ўзбек мутафаккир шоири Алишер Навоий асарлари мутолааси жараёнида учраган мисоллар асосида анқо, қақнус, хумо, самандар, руҳ, семурғ каби қушлар ҳақидаги фикр-мулоҳазаларини муштарийлар билан ўртоқлашади.

Таомилга кўра янги жаридани СССР фазогир учувчиси, Шўро Иттифоқи Қаҳрамони, фантаст-ёзувчи Юрий Глазков, фантаст-адиб, Умумжаҳон «Экофильм» киноанжумани совриндори, «Молодая гвардия» нашриёти таҳрир ҳайъати мудири Владимир Шчербаков, фантаст-ёзувчи Александр Казанцев, ўзимизнинг адибимиз Худойберди Тўхтабоев, 130 йиллик «Вокруг света» ойномаси ва 30 йиллик «Искатель» иловасининг бош муҳаррири А. Полешчук қутлаганликлари таҳсинга сазовордир.

Ойномадан Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг вице-президенти Асқар Ғаниевич Холмуродов билан қаламкаш Ҳусниддин Умарзода Нурмуҳаммаднинг суҳбати тафсилоти, «Фараз, башорат, тахмин» рукни остида «Қиёмат қойим бўладими?» сарлавҳали мақола, «Яхши ва ёмон йил, ой, кун рисоласи», Мурот Ўрознинг Муҳаммад Солиҳ сўзбошиси билан берилган «Турк асотирлари», Гўзал Мақсудованинг «Эврилиш» фантастик ҳикояси... жой олган.

Шу ерга келганда мулоҳазага бордим: ойноманинг илк сонида босилган ҳамма нарсани, ҳақиқатан ҳам сирли олам тафсилотларини рўзноманинг икки-уч қоғозлик хабарида ифодалаб беришнинг иложи йўқ, бунга ҳожат ҳам бўлмаса керак. Чунки муштарийлар мазкур босма нашрни 134,310 нусхада (дастлабки йилда бу қадар тарқалишининг ўзида ҳикмат бор!) кутмоқдалар. Демак, унинг томирлари бақувват, қанотлари ўктам, қадамлари баҳодирона, қўллари узун бўлажагига имонимиз комил.

«Сирли олам» дунё юзини кўрди. Олдиндан каромат қилиш мушкул, бироқ кўнглимга келган бир гапни айтиб қўйишим керак: жумҳуриятимизда чиқарилаётган ойнома-жаридалар билан беллашадиган, уларни ижодий (социалистик эмас) мусобақага чақирадиган куч пайдо бўлди. «Кураш» майдонига навқирон жамоа қаламкашларининг ҳам, кўпдан-кўп умидвор муштарийларнинг ҳам изат-нафслари, орзу-интилишлари қўйилиши муқаррар. Бу йўлда мен «Сирли олам»га бардамлик, омад, ажойиботлару ғаройиботлар денгизидан ноёб жавоҳирларни топишда муваффақият тилайман.

...Кеча ойнома бош муҳаррири, муҳтарам дўстимиз, таниқли фантаст-ёзувчи Хожиакбар Шайхов «Халқ сўзи» таҳририяти жойлашган бинога ташриф буюриб, ҳамкасблари ҳол-аҳволидан хабар олди, жаридага тенгдош рўзнома билан ҳамкорлик ўрнатишни таклиф қилди. Келишув самарали бўлди, аммо у ҳозирча... сир сақланади.

Аҳмаджон ҒУЛОМЗОДА,
«Халқ сўзи» мухбири.

МАҲСУЛОТ ТУРИ ЯНГИЛАНМОҚДА

Кўҳна Бухорога келувчи ҳар бир сайёҳ бу ердан бирор ёдгорлик олиб кетишга тайёр. Бухоро зардўзларининг маҳсулотидан кўра яхшироқ совға топиш эса мушкул.

Бу йил Бухоро зардўзлик фабрикаси жамоаси тайёрланаётган буюмларнинг хилини анча янгилади. «Зулхумор», «Чорбодом» дўппилари, «Баҳор» ва «Эркин» деб номланган мўъжаз шиппаклар, сўзаналар, аёллар ва болаларнинг бетакрор нақшлар билан безатилган камзуллари, чакмонлар — шуларнинг барчаси савдога чиқарила бошланди. Ўтган йили бу ерда 5 миллион 226 минг сўмлик маҳсулот тайёрланган эди.

Гарчи ҳозир фабрикада хом ашё таъминоти масаласида муайян қийинчиликлар вужудга келаётган бўлсада, жамоа ўтган йилги кўрсаткични орқада қолдириш ниятида.

АҲВОЛ ҚАНДАЙ, ҲАЗРАТИ ЧЎПОН?

Халқ депутатлари Нурота район Кенгаши раиси Зоир Нуриддинов ҳикоя қилади.

Нурота Самарқанд вилоятининг шимолида. Яйловларнинг бир учи Оқтову Қоратов этакларидан бошланиб, иккинчи тарафи Қизилқум саҳроси бўйлаб Жиззаху Бухоро вилоятлари сарҳадларига туташиб кетган. Бинобарин, қиш-қировли кунларда яйлов заҳматкашлари — чўпонлар меҳнати, турмуши нечоғлик мураккаб кечишини тасаввур этиш қийин эмас. Қор кўпроқ тушган пайтларда айрим отарларга фақат вертолётда бориш мумкин. Бўрон кўтарилса, бу имконият ҳам йўққа чиқади.

Аммо нуроталиклар обҳаво мураккабликлари қаршисида саросимага тушмай яйлов баҳодирларини бир дақиқа ҳам эътибордан четда қолдирмаслик чораларини кўришаяпти.

Янги йил кунларида азалдан мавжуд анъана давом эттирилди: райондаги 37 та бўлимга 37 нафар Қорбобо ташриф буюрди. Улар улашган совға-саломлар чўпон фарзандларига олам-олам қувонч бағишлади. Шунингдек, халқ депутатлари район Кенгаши ва партия қўмитаси аъзолари, масъул ходимлар отарларда бўлиб чорвадорлар ҳол-аҳволидан хабар олдилар. Муаммоларнинг кўпчилиги жойида ҳал этилди. Чўпон отарларини кундалик эҳтиёж буюмлари, мол-маҳсулотлар билан таъминлаш ҳам унутилгани йўқ. Ун, қанд-шакару совундан тортиб тамакигача вақтида етказиб берилаяпти.

Зеро, чорвадорларимиз фаолиятида ушбу кунларнинг алоҳида ўрни, аҳамияти бор. Февраль ойида йиллик сарҳисоб чиқарилади. Янги «ҳосил» йиғими — қўзилатиш мавсумига киришилади. Ана шу тадбирга ҳам пухта ҳозирлик кўраяпмиз. Салкам 900 нафар чўпоннинг ҳар бирига 100 сўмдан пул тарқатилади. Отарлар зарур буюмлар, ашёлар билан таъминланадилар.

Районнинг янгидан ташкил топган Охунбобоев номли давлат хўжалиги қўйчивонлари илк мавсумни ҳар юз совлиқдан 110 тадан қўзи олиш ва қишлов давомида битта ҳам чиқимга йўл қўймаслик ташаббусини бошладилар. Эзгу ният бошқа хўжаликларда ҳам маъқулланмоқда.

Шубҳасиз, ҳамма ишларимиз жойида, дея олмаймиз. Отарларни ем, иссиқхоналар қуриш учун бинокорлик ашёлари билан таъминлашда, чўпон хонадонларига керосин, чироқ шишаси, ойна сингари зарур моллар етказиб беришда қийинчиликлар бўлиб турибди. Биз уларни жумҳурият, вилоят таъминот, савдо ташкилотлари билан бирга имкон қадар тез ҳал этишга интиляпмиз. Бутун куч қишловни чиқимсиз, омон-эсон якунлаш, яйловларимизни қўй-қўзига тўлдиришга қаратилмоқда.

«Халқ сўзи» мухбири Ҳабиб ТЕМИР ёзиб олди.

Халқимизнинг севимли фарзанди, театр санъати усталаридан бири, СССР халқ артисти, СССР Давлат мукофоти соҳиби Зикир Муҳаммаджонов 70 ёшга тўлдилар, а! Бундан ҳайратланган ва қувонган «Халқ сўзи» мухбири Гулчеҳра Йўлдошева Зикир акани рўзнома жамоаси, унинг муштарийлари номидан табриклаш ниятида отахон ҳузурига ташриф буюрди. Илиқ учрашув, самимий суҳбат баёни қуйидагича...

Зикир оға зикр этадилар:

ЭЪТИҚОД ПУЛГА ТОПИЛМАЙДИ

— Ҳар бир жамиятнинг барқарорлигида кишиларнинг эътиқоди катта ўрин тутади. Шунинг учун ҳам гапни аввало ана шу юксак тушунчадан бошламоқчиман. Театримизнинг тўнғич авлоди чуқур эътиқодли эди. Хусусан, тамал тошини қўйганлардан бири Маннон Уйғур ўзига тўқ оқсоқолнинг ўғли бўлишига қарамасдан ҳамма нарсадан воз кечиб, умрини санъатга бағишлади. Унинг ҳаёти, шиори «Шу йўлга кирибман, шу йўлдан кетаман» деган фикрга асосланган. Совет театр санъати асосчиси Станиславский ҳам Алексеевский деган катта бойнинг ўғли эди. У Немирович-Данченко билан учрашгандан сўнг маслаҳатлашиб, оммабоп театр ташкил этишга киришган. Уларнинг бор маблағлари ҳам эътиқодлари йўлида сарф бўлган. Шу тариқа Москва академик бадиий театри (МХАТ) вужудга келган.

Икки жонкуяр — Ҳамза билан Маннон Уйғур ҳам ҳозирги Ҳамза номидаги театрни шакллантиришда мислсиз эътиқодга амал қилган эдилар. Афсуски, бугунга келиб эътиқодли санъаткорлар камайиб кетди. Бунинг биринчи сабаби шуки, биз диндан воз кечиб юбордик, ҳеч нарсага ишонмай қўйдик.

Ўтган йили Чингиз Айтматовнинг тўйи (юбилейи)га борганимда унга чет эллик меҳмонлар «Нима учун кейинги пайтларда асарларингизга диний сюжетларни киритаяпсиз?» деб савол беришди. Адиб уларга «Дин қурол билан амалга оширилажак қирғинбаротларнинг олдини олишга, одамлар ўртасида меҳр-муҳаббат тиклашга қодир бирдан-бир қудратли восита экан, бундан кейин ҳам шундай қилавераман», деди. Бу гапга шак келтириб бўлмайди!

Халқимиз ва миллий маданиятимиз тарихи ҳам бизга «ўзга қиёфалар» шаклида тушунтириб келинган. Шахсан ўзим Ҳиндистонда жуда ҳижолат бўлганман. У ердагилар бобомиз Бобур Мирзо ҳақида бизга қараганда кўп нарсалар билишади. Аҳмад Яссавийни эса биз фақат динни тарғиб этган деб ўйлардик. Тушунчамизда золим ва қонхўр бўлиб гавдаланган Амир Темур тўғрисида Италияда опера яратилган. Тўғри, бундан беш-олти йил аввал бу асар Самарқандда ҳам тайёрланган эди. Бироқ у айрим раҳбарлар «тасдиғи»дан ўтмай қолиб кетди. Мен рус давлатида Пётр I қандай ўрин тутган бўлса, Темурни ҳам худди шундай деб биламан. Нима, Пётр фариштами? Нега энди ўзбеклар уни Темурга нисбатан кўпроқ ўрганишлари керак?

Лекин... Бугунги баъзи зиёлиларда шундай тушунча ҳукмронки, гўё биз фақат ўз маданиятимиз билан шуғулланишимиз керак эмиш. Бу, албатта, нотўғри. Бутун инсоният томонидан яратилган санъат ютуқларини билмай туриб асл маънода маданиятли бўлолмаймиз. Шаксиз, миллий маданиятни камситиш ҳисобига эмас.

Шундай ҳоллар ҳам учрайдики, кўпинча ўз қадримизни ўзимиз ерга уриб яшаймиз. Адабиётшунос олим Тўхтасин Жалолованинг «Ўзбек шоиралари» китобини қўлтиқлаб Бокуга бордим. Мақсад унда номлари келтирилган классик шоиралар ижоди билан озар дўстларимни таништириш эди. Иттифоқо, шаҳар кўчаларини сайр этиб юриб, бир майдонга келиб қолдим. Ўртада қора мармардан ишланган ҳайкал ўрнатилган. Суриштириб билсам, бу Нотавон исмли озар шоирасининг ҳайкали бўлиб, майдон ҳам унинг номи билан аталаркан. Шунда наҳотки биз Зебуниссо, Нодира, Нозимахонимнинг ҳайкалларини кўрмай оламдан ўтиб кетсак, деб қаттиқ афсусландим. Яқинда шаҳримизнинг марказида Гоголь ҳайкалини ўрнатишди. У чиндан ҳам улкан ёзувчи, қолаверса уни бутун дунё танийди, шунинг учун, келинглар, энг аввало руҳи ёруғ кунларга юз тутаётган Абдулла Қодирий ҳайкалини ўрнатайлик, деб худонинг зорини қилдим, ҳеч ким қулоқ солмади.

Ёдимда: «Хамса»нинг 500 йиллиги нишонланаётган кунлар эди. Кўчада бир зиёли танишимни учратиб қолдим. Салом-аликдан сўнг «Хамса»га шошиб кетаётувдим, кеч қолмай деб узр сўрасам, у нима деяпсиз, Ҳамза яқинда ўтганку деса бўладими! Зиёлики шундай деб турса, халқни қўяверинг. Шунга ўхшаш яна бир воқеа: хабарингиз бор, яқинда театрда «Тўмарис» пьесасини саҳналаштирдик. Шу ҳақда катта бир раҳбар билан суҳбатлашиб қолганимда Тўмарис нима (ким эмас) деб савол берса денг.

Ҳақиқий театр ҳар бир миллат маданиятининг кўрки ҳисобланади. Менимча, айрим раҳбарлар ана шу оддий ҳақиқатни унутиш даражасига келиб қолишганга ўхшайди. Чунки бадиий ҳаваскорлик дасталари ва турли даврий театр студияларига эътибор кучайгани ҳолда алоҳида мактаб яратиб келган театрлар давлат таъминотидан деярли чиқарилиб, ўз ҳолига ташлаб қўйилди. Ҳатто жумҳурият Театр арбоблари уюшмаси ҳам студиялар фаолияти билан ўралашиб қолмоқда. Шунинг учун мен дунёнинг баъзи мамлакатларида бўлганидек, Президент театри ташкил этилишини орзу қилардим. Маълумки, XIX асрда рус подшолигида Император театри мавжуд эди.

Императорнинг фармонига кўра артистнинг маоши генералникидан кам бўлмаган? Биздачи? Актёрлар маоши урушдан олдинги миқдорда белгиланган. Нарх-наво эса кун сайин ошмоқда. Театримиз биноси ёнида жойлашган Маданият вазирлиги ётоқхонасида кўплаб артистларимиз, ҳаттоки оиласи, бола-чақаси билан битта хонада истиқомат қилишади. Моддий-маиший жиҳатдан тўкис бўлмаган санъаткордан қандай ижод кутиш мумкин?

Қайта қуриш ва демократия жумҳуриятимизга катта имкониятлар берди. Афсуски, марказдаги маҳкамачию расмиятчилар бунга иложи борича тўсқинлик қилмоқдалар. Мустақиллик бизга ўзлигимизни англаш учун зарур экан, аввало уни тўласинча қўлга киритиш учун ўзимиз жон куйдирайлик, «олма пиш, оғзимга туш» деган билан иш битмаслигини унутмайлик.

Айтаверсак гап кўп. Ҳозирча сўнгги сўзим шуки, менинг 70 ёшга тўлган куним — 1 январь, рўзномангизнинг биринчи сони чиққан кунга тўғри келибдики, шу муносабат билан «Халқ сўзи»нинг ўз халқи бахти учун муросасиз, эътиқодли курашчи бўлиб voяга етишишни истайман.

Ўнлаб истеъдодли рангтасвир усталари Ўзбекистон халқ рассоми Чингиз Аҳмаровни ҳақли равишда устоз деб қадрлашади. Чингиз ака бутун бошли миллий рассомларимиз авлодини шакллатиришга катта ҳисса қўшган заковатли санъаткордир.

СУРАТДА: Чингиз Аҳмаров қўқонлик шогирди А. Норқулов билан.

А. ЖУМАЕВ суратга олган.

ЙЎЛОВЧИЛАР ИСТАГИНИ ҲИСОБГА ОЛИБ

Андижон аэропортидан Бухоро ва Самарқандга самолётлар мунтазам қатнай бошлади. Энди Ўзбекистон фуқаро авиацияси бошқармасининг самолётлари бу кўҳна шаҳарларга ҳафтасига икки марта қатнай бошлайди.

Йўловчилар истакларини ҳисобга олиб, Олмаотага қатнайдиган самолётлар ҳам кўпайтирилди. Аэропорт ходимлари йўловчиларнинг яна бир илтимосларини инобатга олдилар: Ленинградга қатнайдиган самолёт энди илгаригидек шанба куни эмас, чоршанба куни учади.

Москвага қатнайдиган самолётлар ҳам кўпайтирилди. Энди лайнерлар пойтахтга ҳафтасига уч марта, ёзда эса тўрт марта боради. Бундан ташқари, андижонлик авиаторлар Ўш аэропортидаги ўз ҳамкасблари билан андижонликлар учун Москвага, Новосибирскка, Олмаотага, Фрунзега қатнайдиган самолётлардан жой ажратиш тўғрисида келишиб олдилар. Бу жойларга бориш учун билетлар ҳозир Андижонда, Ленинскда, Шаҳрихонда, Марҳаматда ва Қўрғонтепада сотилмоқда.

(ЎзТАГ).

ХАЙРИЯ

МЕҲР ДАРИҒ ТУТИЛМАЙДИ

Ўзбекистон Меҳр-шафқат ва саломатлик жамғармаси Самарқанд вилоят бўлими эътибори туфайли кўплаб хонадонлар янги йилни икки ҳисса қувонч билан кутиб олдилар.

Ёлғиз яшаётган 105 қарияга байрам кунларида жами 3.200 сўмлик моддий ёрдам кўрсатилди. Қишлоқларда яшовчи кам таъминланган кишилардан 37 нафарига жами 1.400 сўм қўшимча нафақа берилди.

Вилоят комсомолёшлари ҳам Афғонистон муҳорабасида ҳалок бўлган ўғлонларнинг оилаларига ёрдам кўрсатиш борасида ибратли тадбирларни амалга оширмоқдалар. Яқинда вилоят кашшофлари ва ўқувчилари саройида катта анжуман уюштирилиб унга ана шундай оилаларнинг аъзолари таклиф этилдилар.

Байналмилал бурчини адо этиш чоғида ҳалок бўлганларнинг фарзандларига 2.000 сўмдан пул берилди.

Ҳозирги пайтда вилоятдаги ўнлаб мактаблар, болалар боғчалари, кўчалар, маҳаллалар марҳум байналмилалчи жангчилар номи билан аталмоқда.

М. УМАРОВ,
жумҳурият Меҳр-шафқат ва саломатлик жамғармаси вилоят бўлими раисининг ўринбосари.

АЖОЙИБ ДУНЁ

БУВАСИНИНГ ҚОЗОНИ

МАЪЛУМКИ, гуруч Жануби-Шарқий Осиё, шунингдек Хитойда жуда кенг тарқалган. Тайваниддаги Мяоли шаҳрида яшовчи Тинь Чулин оиласида ажойиб қозон бор. У оила бошлиғига бувасидан қолган. Қадим замонлардаёқ бу қозонда пиширилган гуруч ўзининг мазалилиги ва хушбўйлиги билан ажралиб турарди. Унда сабзавот пиширилса ҳам табиий мазаси аввалгидек сақланиб қолаверади. Парҳезчи врачлар ва физиологлар, шунингдек пазанда ошпазлар қозоннинг бу хоссаси у тайёрланган металлга боғлиқ бўлса керак, деб ҳисоблашмоқда.

ҚАМОҚХОНАДАГИ ТАШВИШ

МИТТИ ДАВЛАТ Сан-Мариноадаги қамоқхонадан бир маҳбуснинг қочиб кетиши «бошқарма» хизматчилари ўртасида жиддий шов-шувга сабаб бўлди. У қамоқхонадаги яккаю ягона маҳбус бўлганлиги учун ходимларини ишдан бўшатиш хавфи туғилди.

ЕЛҒОНЧИ ҚЎШИҚЧИЛАР

● ФЕРНЕДО ЭСТЕХАДА Кочабамба (Боливия) шаҳрида фақат машҳур қўшиқчи сифатида эмас, балки чопқирлик ва уддабуронлик борасида ҳам машҳур. Чунки у ақл бовар қилмайдиган тезликка эга. Шаҳарнинг марказида қўшиқ ижро этган Эстехада орадан бир ярим-икки минут ўтгач, Кочабамбанинг бошқа бир чеккасида концерт бера бошлайди. Маълум бўлишича, уддабурон қўшиқчининг сири бор экан. Бу худди қуйиб қўйгандек бир-бирига ўхшаш бўлган уч ака-ука: Фернадо, Анхело ва Хосенинг иши бўлиб чиқди. Уларнинг бу даражага эришишларида ишни аниқ ташкил этиш, турар жойларининг шаҳар четидалиги ва яширин иш тутишлари катта роль ўйнаган.

САРГУЗАШТЛАР МУЗЕЙИ

● ДРЕЗДЕН ЯҚИНИДАГИ Радебойль шаҳрида саргузаштлар музейи ишлаб турибди. Бу жойларда 1896 йилдан 1912 йилгача машҳур немис ёзувчиси, ҳиндулар ва овчилар ҳақидаги кўплаб саргузаштли китоблар муаллифи Карл Мей яшаган. Музей хоналарига қадимги милтиқлар, ҳиндуларнинг кундалик зарур буюмлари, ёзувчининг турли мамлакатларда чоп этилган асарлари қўйилган.

АРИЛАР ҲУЖУМИ

● ГАНАНИНГ МАРКАЗИЙ вилоятида жойлашган Ассин Фосо қўрғони шу кунларда бир ярим соатлик ваҳимани бошидан кечирди. Воқеа шоҳидларининг гувоҳлик беришича, аллақаёқлардан учиб келган жуда кўп ёввойи арилар кутилмаганда вокзал ва автобус бекатидаги, банк биноси ва ҳатто полиция участкасидаги одамларга ҳужум қилган. Ғазабланган ҳашаротлар чақиши натижасида бир неча киши жиддий жароҳатланган, кейинроқ улардан бири ҳалок бўлган.

Қариялар таъкидлашларича, илгари бу қўрғонда ҳеч қачон бунақа фалокат бўлмаган. Бундай воқеа яна такрорланмаслиги учун Ассин Фосо аҳолиси ҳозир арилар уя қурган жойни жон-жаҳд билан қидирмоқда. Ари уялари ҳозирча топилганича йўқ.

АЛИШЕР НАВОИЙНИНГ ҚУТЛУҒ ТЎЙИГА

НОДИР ВОҚЕА

Ўзбекистон ССР «Фан» нашриёти ўтган йили филология фанлари номзоди Султонмурод Олимнинг «Навоийнинг шеършунос шогирди» рисоласини чоп этди. Унда Навоий ва ўша даврнинг йирик адабиётшунос олими — Атоуллоҳ Ҳусайний муносабатлари ҳақида қизиқарли маълумотлар келтирилган. Қуйида ана шу китобдаги «Навоийнинг нафаси теккан асар» бобининг «Нодир воқеа» деган фаслини эътиборингизга ҳавола қиламиз.

* * *

Хондамирнинг бошқа яна бир асари — «Хулосат ул-ахбор фи баёни аввал ил-ахийр»да келтирилган бир маълумот Атоуллоҳ Ҳусайнийнинг олимликда нақадар юксак қадр топганлигидан далолат беради: «Сабот ва матонат билан (Атоуллоҳ Ҳусайний) илмда шундай олий даражага етдики, 902 (милодий 1496/97) йили бир неча ой давомида амир (Навоий)нинг даргоҳидаги олижаноб мажлисларда дарс ўқиди, ул ҳазрат (Навоий)нинг ўзлари ҳам қўлларида қоғоз ва қалам билан мавлоно муаллим (Атоуллоҳ Ҳусайний)нинг шогирдлари қаторидан ўрин олдилар».

Қаранг, Алишер Навоийдек буюк қалам соҳиби ўзининг айни камолот даври — эллик олти ёшида қўлида қоғозу қалам билан бир неча ой Атоуллоҳ қошида адабиётшуносликдан дарс тинглабди! Бу нафақат Шарқ, балки жаҳон адабиёти ва адабиётшунослиги тарихида ҳам ниҳоятда ноёб ҳодиса. Ҳолбуки, шунгача Навоий насоф адабиётшуносликка оид «Мажолис ун-нафоис» тазкирасини (1491 йил) ҳам, «Мезон ул-авзон» рисоласини (1493/94 йил) ҳам ёзиб битирган эди. Р. Мусулмонқулов (тожик олими) Навоий шу дарсларни тинглагандан кейинги йилларда «Мажолис ун-нафоис»ни қайта таҳрир қилгани (1498/99 йиллар), «Муҳокамат ул-луғатайн»ни ёзгани (1499 йил), девон муқаддимасини янгидан битгани (1492—1499 йиллар ораси) таъкидлайди.

Хуллас, бу нодир воқеа Алишер Навоийдек доҳийнинг сўз санъати ривожида адабиётшунослик ўрнини нақадар нозик ва теран англаганини кўрсатади.

Урганчнинг тобора кенгайиб бораётган тўртинчи даҳасида хонадонлар телефонлаштирила бошланди. Бу ерда беш минг рақамли автоматик телефон станцияси ишга туширилди. Бу телефон станцияси замонавий ускуналар билан жиҳозланган. Бу ерда атиги бир неча киши ишлайди. Янги АТСнинг қуввати ўз хонадонига телефон ўрнатишни истовчи барча кишиларнинг талабини қондириш имконини беради.

ТЕЛЕФОН ЎРНАТИШНИ ИСТАЙСИЗМИ? МАРҲАМАТ!

Урганчнинг йўлдош шаҳрида мингта рақамли яна битта телефон станцияси қурилмоқда. Бу станцияни йилнинг охирида ишга тушириш мўлжалланган.

— Телефонлаштириш миқёсларига кўра Хоразм вилояти жумҳуриятда етакчи ўринни эгаллаб турибди, — деб таъкидлашмоқда вилоят алоқа ишлаб чиқариш бошқармасида. Сўнгги йилларда Янгиариқда, Хивада, Боғотда, Шовотда янги станциялар фойдаланишга топширилди.

Вилоят алоқачилари йил бошида ўз мижозларини яна бир янгилик билан қувонтирдилар. Улар вилоятдаги йирик саноат, қурилиш корхоналарида ҳамда муассасаларда телефакс алоқасини жорий этишга киришдилар. Ҳозирга қадар бу ерда ҳеч ким бундай алоқадан фойдаланмаган эди.

СССР Алоқа вазирлиги вилоят учун ажратган 30 та телефакснинг ярми ҳозирнинг ўзидаёқ мамлакатимиз бошқа минтақалари билан амалий алоқалар боғлаган корхоналарга ўрнатилди.

Телефаксларга хизмат кўрсатиш учун вилоят марказида махсус бўлим ташкил этилган.

(ЎзТАГ мухбири).

Мулоқот

УЗМА ДЎСТЛИК ТОРИНИ...

Иштихонда миллатлараро муносабатларни такомиллаштириш масалаларига бағишланган илмий-амалий анжуман бўлиб ўтди.

Самарқанд давлат дорилфунуни билан район фирқа қўмитаси ҳамкорликда уюштирган ушбу тадбир аввалгиларидан фарқли ўлароқ, чин маънода илмий ва чинакам амалий моҳият касб этди.

1989 йилда Фарғона фожиалари юз берган кунларда Иштихон районида ҳам вазият таранглашди. Вилоят ва район раҳбарлари, жамоат тартибини сақлаш органлари ходимларининг бир неча кун олиб борган тадбирлари туфайли оммавий тартибсизликларнинг олди олинди...

Анжуманда ана шу вазиятнинг сабаблари холисона таҳлил этилди ва эндиликда низоли ҳолатларга йўл қўймаслик чоралари хусусида фикр юритилди. Зотан ҳозирги пайтда район ҳудудида ўзбеклар билан бирга руслар, татарлар, турклар, қрим татарлари ва бошқа миллатлар вакиллари яшаб меҳнат қилмоқдалар.

Халқ депутатлари район кенгашининг раиси, Ўзбекистон ССР халқ депутати Т. Йўлдошев, дорилфунун миллатлараро муносабатлар тарихи ва назарияси кафедраси мудири, профессор Ҳ. Бегматов, вилоят фирқа қўмитаси мафкура бўлими мудири ўринбосари, фалсафа фанлари доктори Б. Шермуҳамедов, «Бирлик» халқ ҳаракати вилоят уюшмаси раиси А. Йўлъяхшиев, Полвонота масжиди имоми Шамсиддинхон Тўхтахон ўғли, татар фарзанди Ҳамидхон Муртазин, рус Анна Погибалова, турк Зиё Мухлисов ва бошқалар масалага ўз муносабатларини билдирдилар. Гап миллий ўзликни англаш, тарихга муносабат, миллийлик ва байналмилалликни уйғунлаштиришга тақалгандан сўнг баҳс-мунозара авж олиб кетди. Йиғин тамом бўлгандан кейин ҳам ўзаро суҳбатлар анча вақт давом этди. Муҳими, анжуман қатнашчилари мақсад муштарак бўлган ҳолда фикрлар турфалиги, масалага манфаатдорлик ҳисси билан турлича ёндошиш намунасини кўрсатдилар. Уларнинг нутқларини яхлит рисола ҳолида чоп этишга келишиб олинди.

Ҳабибулло НЕЪМАТ ўғли.
Самарқанд вилояти.

Балодан ҳазар

ҚУТУРИШ

Ҳайвонлардан ўтувчи ўта юқумли, ҳарвақт ўлим билан туговчи офат. Уни асосан вируслар чиқаради. Бу нажасни бўри, тулки, чиябўри ва бошқалар ташиб юрадилар. Ёввойи ҳайвонлардан дайди итларга, мушукларга ёки тоғларда ва тоғ ёнбағирларида, чўлларда боқилаётган чорвага ўтади. Касалланган ҳайвон инсонни тишлаб жароҳат етказганда, сўлаги одамнинг тирналган терисига тушса, вирус танага шимилиб ўтади. Касофатнинг негизи шу — қутуриш касаллигига дучор бўлинади.

Вирус танага кўчгандан то касалликнинг дастлабки белгилари пайдо бўлгунча яширин давр бир неча кундан бир йилгача давом этиши мумкин.

Жароҳатланган жойда қичиш ва қаттиқ оғриқ кўзғаши билан бошланади. Одамнинг уйқуси бузилади, кечалари қўрқинчли тушлар кўради. Ўлиб қолиш ҳавфи, қўрқинч туйғуси, ўта сезгирлик кучаяди. Аста-секин овқат ейишни рад этади. Бу даврда тана ҳарорати кўтарила бориб, 40—41 даража ва ундан ҳам юқорилаб кетиши мумкин. Беморнинг сўлаги оқади, чанқайди, аммо сув ича олмайди, ҳаво етишмайди. Сувдан, енгилгина шабададан ҳам қўрқадиган ҳолатга етади. Хасталик белгилари кучая бориб, марказий асаб силсиласини шол қилиб қўяди. Бандан хаста — 2-3 кун ичида, айрим вақтларда 6-7 кундан сўнг нобуд бўлади.

Ҳайвонларда қутуришни қандай билиш мумкин?

Яширин даври одамлардагидан фарқли ўлароқ жуда қисқа кечади, яъни 7—10 кун давом этади. Итлар ўзларини бежо тутадилар, овқат емай қўядилар, уйдан қочиб кетадилар, йўлда тўғри келган ҳамма нарсани тишлайдилар, ғажийдилар. Жонивор ҳатто ўз эгасини ҳам тишлайдиган бўлиб қолади. Ниҳоят 2-3 кун ичида ўлади.

Кишини қутурган ит, мушук ёки бошқа ҳайвон тишлаб олса нима қилиш керак?

Жароҳатланган одам биринчи навбатда шикастланган ва сўлак теккан жойларни дарҳол тоза сувда совун билан яхшилаб ювиб ташлаши, сўнгра сира кечиктирмай тиббиёт ходимларига мурожаат этиши лозим. Шундай махсус дори-дармонлар борки, улар ёрдамида инсонни тўла-тўкис сақлаб қолиш мумкин. Билиб қўйинг: ҳар бир район марказий шифохонасида алоҳида тайёрликдан ўтган мутахассислар бор.

Жумҳуриятимизда итлар ёки бошқа ҳайвонлар тишлаши ва талашидан йилига 30—40 минг одам жароҳатланмоқда, тегишли муолажа олиб, шифо топмоқда. Улар орасида қутурганлар ҳам бор. Бултур Қашқадарё, Сурхондарё, Жиззах вилоятлари ва Қорақалпоғистон мухтор жумҳуриятида ана шу дардга чалинганлар рўйхатга олиндилар. Аввалги йили Андижон, Самарқанд, Фарғона ва Тошкент вилоятларида қайд этилганди.

Юқоридаги номлари кўрсатиб ўтилган вилоятларда учраган касаллар асосан ит ёки бошқа ҳайвонлардан жароҳат олиб, унга бепарво бўлганлардир. Бу дарднинг олдини олиш учун ҳар бир ҳайвон ветеринария ҳисобидан ўтказилиб, эмланади. Бундан ташқари аҳоли нокерак итларни кўчага ҳайдаб юбормаслиги, уларни тутиб кетувчи махсус хизмат ходимларига бериб юбориши керак.

Айниқса ҳозирги қиш кунларида ўзингизнинг ва атрофингиздаги кишиларнинг ҳаётига масъул эканлигингизни унутманг, қутурган ҳайвонлар ҳамласидан сақланинг, деб огоҳлантирамиз.

Б. МАДАМИНОВ,
Ўзбекистон жумҳурияти Соғлиқни сақлаш вазирлигининг мутахассиси.

ТУЗАТИШ

«Халқ сўзи»нинг 17 январь сонида босилган «Деҳқон қадр топсайди» сарлавҳали мақоланинг биринчи устуни бешинчи сатридан бошлаб «Илгари Фарғона вилояти партия комитетининг котиби — аграр масалалар бўйича бўлим мудири бўлган М. Й. Исломов вазир этиб тайинланди» деб тузатиб ўқилсин.

Муҳарририят ноаниқликка йўл қўйилгани учун узр сўрайди ва бундан хулоса чиқаради.

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МУХТОРОВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖУРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТЎЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Саиди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Индекс: 64608. 4740 буюртма.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12